

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנשואים/אחרים בתרשבע"פ.

1.1 דברים א,א

דברים א,א – ב:

וְאוֹתָהּ הִדְבַּרְתִּים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
בְּמִדְבַּר בְּעֵרְבֹה מִלֹּל סוּף בֵּין-פְּאָרְן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי נַחֲצֵרֶת וְדִי זָהָב:
וְבוֹ אַחַד עָשָׂר יוֹם מִחֶרֶב הַיַּרְדֵּן הַר-שֶׁעִיר עַד קִדְשׁ בְּרַנֶּע:

[ליקוטי שיחות האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן, דברים א] הגמרא (מגילה לא,ב) אומרת שספר דברים אמר משה רבינו "מפי עצמו".

אומרים על כך תוספות "וברוח הקודש". ברוח הקודש יש מדריגות רבות. על משה רבינו נאמר (דב' ז'ה לדי') וְלֹא-לָקֶם נָבִיא עוֹד

בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה וּמוֹבֵן שֶׁאֲצֵל מֹשֶׁה רַבִּינוּ הִיָּה רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ בְּתַכְלִית הָעֵלְיוֹ. נוסף לכך הרי ספר דברים, משנה תורה, הוא חלק

מתורה שבכתב - הרי ודאי שאמירת משנה תורה על ידי משה רבינו "מפי עצמו" אין פירושה שלא היתה מפי הגבורה ח"ו, ...

הכרחי איפוא לומר שפירוש "מפי עצמו" הוא שמשנה רבינו אמר את ספר דברים ברוח הקודש כפי שהאלקות נתלבשה במשה

ונתאחדה עמו, וכמאמר (שמו"ר פ"ג, ויק"ר פ"ב, מכילתא שמות יח,ט) "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" שלכן אמר משה (דב' יא,יד-טו) "ונתתי מטר גוי ונתתי עשב גוי" (ונתתי אני כו') כי השכינה דיברה מתוך גרונו.

ההבדל שבין משנה תורה לבין ארבעה הספרים שלפניו זה הוא רק באיזה אופן נתגלו על ידי משה רבינו אלינו: ארבעה הספרים אף

שגם הם נמסרו לנו על ידי משה (רק "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו"), אבל על כל שאר תרי"א מצוות נאמר "תורה צוה לנו

משה", תורה בגימטריא תרי"א מסרם משה רק כשליח ברם את משנה תורה מסר לנו משה כמו שהיה אומר "מפי עצמו" לא כשליח

משום שהשכינה נתלבשה בהשגתו ונתאחדה עמו ודיברה "מתוך גרונו של משה". בהערה: בפרטיות יותר: רוח הקודש (של משה

בחי' ז"א דאצילות) הו"ע בחי' "מפי עצמו", לפי שמשם היה שרש נבואתו והשגתו. ומ"ש בפנים שאינו מפי עצמו אלא מעם ה',

הכוונה ששרש כל התורה למעלה מעלה מבחי' ז"א אלא שהספר משנה תורה נתלבש בבחי' ז"א. עיין [לקר"ת שה"ש כג].

וְאוֹתָהּ הִדְבַּרְתִּים – מונח רביעי לרמז על הספר החמישי בתורה אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה – קדמא מהפך פשטא, כתוב שחבירו שלפניו מלמד

עליו, להודיענו שכשם שארבעה הספרים שלפניו מפי הגבורה נאמרו ו"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" כך גם בספר החמישי השכינה

דיברה מתוך גרונו, אלא שהכתוב וטעמו דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל – מהפך פשטא זקא-קטן, מלמדים על שני אופנים עיקריים

לגילוי ע"י משה רבינו אלינו. דרך אחת בה ארבעה ספרים משה מסרם כשליח, בלי התלבשות השכינה בהשגתו ובגופו, כעין תבנית טעמים

אנכי ה' א-לקיך בטעם עליון – פשטא מונח זקא-קטן, פשטא מונח (=שופר הולך לספרדים) קול פשוט הולך דרך שופר (שופר-הולך) בלי

כל גוון נוסף משל השופר. דרך שניה עבור ספר החמישי משה מסרו כמו שהיה אומר "מפי עצמו" לא כשליח משום שהשכינה נתלבשה

בהשגתו ונתאחדה עמו ודיברה "מתוך גרונו של משה" כעין מהפך (=שופר מהופך לספרדים) פשטא זקא-קטן, שופר-הפוך מההפך בקול

הפשוט ונתן לו גוון מהשופר, זה דרשת תורה שבע"פ מתורה שבכתב.

[הרב יוסף שנה, ה' מ"א התש"ע] – משנה תורה מפי מי נאמר? ... שיטת הגר"א "ההבדל בין התורה הקדושה למשנה תורה, כי הארבעה

הספרים הראשונים היו נשמעים מפי הקב"ה בעצמו, דרך גרונו של משה, לא כן ספר דברים, ישראל היו שומעים את דברי הספר הזה

כאשר שמעו דברי נביאים אשר אחר משה". לשיטה זאת כל דברי הספר הם דברי נבואה, אך מתיחסים למשה כיון שבעת שאמרם כבר

נעתק ממנו הדיבור הנבואי (מפי הקב"ה בעצמו, דרך גרונו של משה) ויצא מפיו של משה רבינו בעצמו.

כתב "מגלה עמוקות" ענין משנה תורה הוא סוד תורה שבע"פ.

[טעמי הטעמים, הרב שרגא דזילושניסקי – גמ' גיטין סא,א] חד מ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה ולפ"ז י"ל דזה מרומז במונח רביעי שאחרי

שארבעה ספרים ראשונים נגמרו ומונחים לפני משה התחיל באלה הדברים. וְאוֹתָהּ הִדְבַּרְתִּים – מונח רביעי, ירמז למגילה חמישית.

רש"י בַּמִּדְבָּר לא במדבר היו...ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר... בְּעֵרְבֹה - חטא פעור - היינו הכעסה אחרונה

לְמוֹל סוּף – פעמיים המרו בים סוף - היינו הכעסה ראשונה

בַּמִּדְבָּר - פזר – [רש"י] הוציא מלת בַּמִּדְבָּר מתאור מקום ונתנה לנושא אחר הכעסת ה', אפשר כי בכך תומך טעם פזר, המעביר רעיון

מהכתוב למקום אחר ואפשר כי אלו הכעסות ה' במשך תולדות ישראל. המשך הכתוב ע"פ פירוש רש"י מרמז להכעסות ה' במדבר מרוב

טוב שהשפיע על ישראל.

בְּעֵרְבֹה – תלישא-קטנה, שיעור זמן ההכעסה של ה' כאן תקופת הזמן של ההכעסה (מיציאת מצרים ועד חטא פעור, ארבעים שנה)

שכנגדה התוכחה. ההכעסה החלה כבר לְמוֹל סוּף קדמא ואולא, הגורם המוקדם שאחריו אולא - הולכים הענינים האחרים הדומים לו. בים

סוף הקב"ה קיים לאברהם את הבטחתו "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" שגדולה הייתה ביזת ים סוף מכל ביזת מצרים - ממה שכבר הוציאו

ממצרים. הביזה העצומה וראיית צבא מצרים מת על שפת הים גרמו למחשבה לתת עבודה זרה בראשם ולשוב למצרים כי המצרים מתו

והארץ ריקה. וע"פ [תורה שלמה] [במדבר מסעי לג,ח] "וילכו דרך שלשת ימים ויחנו על ים סוף" גם שבו על עקבותיהם ככוון מצרים.

הגורם המקדים משרה את השפעתו לשאר המרי במדבר ולחטא האחרון במדבר בערבה – חטא פעור

תבנית הפסוק פזר תלישא-קטנה קדמא ואולא והפרטים אחריו יוצר כעין פרט וכלל הצריך לפרט, ופרט הצריך לכלל. כלל ההכעסות מרוב

טוב והפרט מלמד שחטאו ומרדו כי לא הבינו שה' משפיע וממלא כל חפצם מרוב חיבתו לעמו ישראל בזכות האבות ובזכות משה רבנו,

בזכות אהרן, בזכות מרים הנביאה ובזכות הצדיקים והצדקניות שבדור.

בֵּין-פְּאָרְן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי נַחֲצֵרֶת – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שהם בד"כ ביחד, היינו כל מעשי ההכעסה,

בֵּין-פְּאָרְן - דרגא – [רש"י] - מעשה מרגלים בט' באב בשנה השניה.

[כלי יקר] מסביר ש- וּבֵין-תְּפֵל הוא מעשה העגל ב"ו בתמוז בשנה הראשונה. אפשר כי טעם תביר כאן משמעו שבר באמונה, חזרת יצר

הרע, החולי והמיתה לעולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבו**; **דורגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; **דורגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, **1**; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

דברים א,ב: אחד עשר יום מחרב הדרך הר-שעיר עד קדש ברנע: [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים פרשת דברים (דף א עמוד א)]

אחד עשר יום מחרב. אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ אלא מתוך שקלקלו מעשיהן גלגל הקב"ה למ' יום מ' שנה: **אחד עשר יום מחרב** – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, אחד מתפקידיה האפשריים של תבנית **מרכא פשטא זקא-קטן** היא להחיל את אפיון הכתוב על חבריו הכתוב לפניו. אפשר שתפקיד התבנית קדמא מרכא פשטא זקא-קטן להחיל אפיון הכתוב לפניו. ועוד אופן של הארכת הענין כגון בזמן וע"י קדמא הארכת זמן גדולה ממנה. בפסוק א' נאמר **בשער הדרך** ולפניו לפניו נאמר (**במ' מסי לוג**) **אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' בנר-משה אל-בני ישראל בערבית מואב על ירדן ירחו**: אפשר שכאן ע"פ **[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים (א א)]** הכתוב **אחד עשר יום מחרב**. אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ וגו', רוצה לאפיין את המיקום **בערבית מואב על ירדן ירחו**: כמרוחק אותו מרחק מחורב כמו ירושלים בארץ-ישראל מחורב, אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ אלא מתוך שקלקלו מעשיהן גלגל הקב"ה למ' יום מ' שנה: ומהלך אחד עשר יום נתארך מאד (קדמא מרכא) לתקופה של ארבעים שנה.

ראה **מרכא**, **קדמא מרכא [פשטא][מונח] זקא-קטן**

[רש"י] (ב) אחד עשר יום מחרב – אמר להם משה: ראו מה גרמתי? אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא **מהלך אחד עשר יום**, ואתם הלכתם אותה בשלשה ימים; שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב, שנאמר: "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש" וגו' (כמ' י,יא), ובעשרים ותשעה בסיון (ראה **[תענית כט,א]**) שלחו את המרגלים מקדש ברנע; צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאוה שאכלו הבשר חדש ימים (ראה **במ' יא,כ**), ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים (ראה **במ' יב,טו**), נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה השכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ; ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה.

אחד עשר יום מחרב – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל, לכתחילה מחורב לקדש ברנע דרך הר שעיר הוא מהלך אחד עשר יום, ובפועל כל כך היתה השכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ; שהלכו כל אותה הדרך בשלושה ימים עד קדש ברנע, אבל במקום להתקדם לארץ ישראל שלחו המרגלים מקדש ברנע ובשביל שקלקלתם (בשליחה ובבכיה שבאה אחריה) הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה.

לדרך לימוד "לכתחילה ובפועל" לפחות שתי תבניות טעמים תבנית (א) קדמא מרכא פשטא זקא-קטן; תבנית (ב) קדמא מרכא זרקא סגול. יש כ-80 מופעים כאלה בתורה. עד (מנחם-אב התשע"ז) נמצא הסבר בדרך זאת ל-49 מהם. דוגמת המפתח ההילכתית היא בכתוב **ואיש כי-יקדש את-ביתו קדש לה' והעריכו הפתח בין טוב ובין רע פאשר יעריך אתו הפתח בן יקים. (ויקרא בחקתי כז, יד)**. ע"פ **[ספרא בחקתי פרשה ד פרק י (א)]** **כי-יקדש את-ביתו קדש לה'** משמעו שלכתחילה הכהן העריך שווי הפדיון ומוזה נגזר ערך תוספת החומש. ואם בפועל יש התמחרות (תחרות על שווי הפדיון) והשווי עולה על הערכת הכהן לכתחילה, בפועל החומש נשאר לפי השווי הראשון, "שאין מוסיפין חמישית על עילויו של זה".

דברים א,ג – ה:

[ג] ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר חדרש באחד החדש דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם: [ד] אחרי הפתח את סיחו מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הפשו אשר יושב בעשתרת בארבעי: [ה] בעבר הדרך בארץ מואב הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר:

אפשר כי ענין לדרוש שיעור מרומו בטעם תלישא-גדולה בתחילת הענין (**דברים א,ג**) **דבר משה אל-בני ישראל ככל** – תלישא-גדולה, פסוק ד' הוא כעין מאמר מוסגר המלמד על זמן הדיבור – הבאור ותחילת פסוק ה' מלמד מקום הדיבור – הבאור. והמשכו הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר: כאלו נאמר (**דב' א,ג**) **דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם: (דב' א,ה)** **הואיל משה באר את-התורה הזאת לאמר**

נמצא כי **ככל** בטעם תלישא-גדולה מרמז לתפקיד אחד של תלישא כשיעור מהכתוב אחריו. פתרון אפשרי מתחיל בקרא (**דב' א,ה**) **הואיל משה באר את-התורה הזאת**. וכתב **(התורה בסימניה, "מ גימפל בניש, התשנ"ט)** ע' ק"ח, כי **[שפת"ח]** בפירושו לפסוק (**דברים כי תבוא כח**), **וכתבת על-האבנים את-כל-דברי התורה הזאת באר היטב: ס** מפנה לפירושו ב-**(דב' א,ה)** **באר את-התורה** מכאן אמרו חז"ל שניתנה התורה בשבעים לשון, רמז לדבר במילת **היטב** – ה, היט, היטב בגימ' שבעים. (ה – 5 , הי – 15, היט – 24, היטב – 26 סה"כ = 70) **וכתבת על-האבנים** – מונח רביע, לפחות ארבע, כאן כפירוש **[בעה"ט]** ב-**(דב' תבוא כח,ה)** **התורה הזאת באר היטב**, בגימטריא **גם בשבעים לשונות**,

אפשר כי לפני שפת"ח היה גם בעה"ט והקיש בכעין ג"ש מלת **באר את-התורה** אל מלת **באר** בקרא (**דב' תבוא כח,ה)** **התורה הזאת באר היטב**: ואז משתמש במלת **היטב** ודורש מגימטריא צירופי אותיות היטב שבעים לשון. שבעים לשון נמצא גם ב-**(בר' נח יה)** **מאלה נפרדו איני הגוים בארצתם איש ללשנו למשפתהם בגויהם: מאלה** – תלישא-גדולה, שיעורין אלפניו ולאחריו.

תולדות בני נח נמנים בפסוקים בר' י,א – לב, הפסוק עם טעם תלישא-גדולה נמצא בפסוק ה' בין בני יפת ובין בני חם וכנראה בא ללמד שיעור של **שבעים** אומות ולשונות בלבד, כי בזרעו של נח היו יותר משבעים כפי שפירש רשב"ם. יש כלל בתשובע"פ שאם נמנים הפרטים ללא מספר מוגדר (כפי שכתוב כאן) יכול שהותיר אחדים שלא נמנו. לכן אפשר כי טעם התלישא בא להגביל לשבעים הנמנים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב. פ.

1.2 דברים א,א

דברים א,א: וא אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הנהר
במדבר בערבה מול סוף בין-פאהו ובין-תפל ולבן ונחצרת ורי זקב:

בין-פאהו ובין-תפל ולבן ונחצרת – דרגא תביר מרכא טפחא, בדרך חסידית דרגא תביר היא ירידה אחרי ירידה לשם צורך גלוי או מעשה בעולם הזה, ומהפשט נראה לכאורה כי בני ישראל הרבו להכעיס לה'. אבל בעיון בפסוק מסופו הענין מוסבר באופן אחר.
וירי זקב – מעשה העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב'): **וְכִסְּף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבַּעַל: ... וְכִסְּף – קדמא, לכתחילה הקב"ה נתן בידי ישראל כסף רב ולכן וירי זקב** – סלוק מגביל, מרמז ע"פ (הושע ב'): כי הקב"ה ממעט מהכעסתם מפני שהרבה להם כסף ונחצרת – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **וירי זקב** שהקב"ה מוריד מהכעסתם אותו והגבלה זאת מתפשטת אל **בין-פאהו ובין-תפל ולבן** להגביל את הכעסתם גם במקומות אלו ואחרים.

וכמאמר משה רבנו ע"פ רש"י (שם' תשא לב,לא) **אלהי זקב:** אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם, מה יעשו שלא יחטאו (ברכות לב,א)

וכך גם ממעט מ- **ולבן ונחצרת** - מהתפלה על המן שכיניהו להחם הקלוקל ומלשון הרע של קרח ועדתו שבא מצד שנתגאה בעשרו ומעמדו ונתקבא במינוי הנשיא של שבט לוי
וכך גם ממעט מכל התיפלות שארעו בתקופת הזמן שהוגדרה בין תיפלה ראשונה ובין תיפלה אחרונה, שבראשונה "מול" בעקבות מכות מצרים ובפרט מכת בכורות (שם' בא יב,לו) **וישאלום וינצלו את-מצרים:**

ובשניה **סוף** בעקבות קריעת ים-סוף ביזת הים הייתה כה גדולה עד שנאמר (שם' בשלח טו,כב) **ויסע משה את-ישראל מים-סוף** ובאחרונה בתיפלת פעור הקב"ה לא כעס כל תקופת ברכות בלעם עד שפינחס כעס את הכעס שהיה לי לכעוס וקנא את הקנאה שהיה לי לקנאות

דברים א,ז: פנאו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל-כל-שכניו

בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים

ארץ הפנעני והלבנון עד-הנהר הנדל נהר-פרת:

רש"י (דב' א,ז) פנאו וסעו לכם - זו דרך ערד וחרמה (ראה ספ"ד ו). **ובאו הר האמרי** - כמשמעו. **ואל-כל-שכניו** - עמון ומואב והר שעיר (ראה שם). וגו'

שפת"ח ואם לא חטאו ישראל היה נותן להם ארץ י' עממין כאשר נשבע לאברהם וחסטאם גרסמה להם שלא נתן להם אלא ארץ שבעה (הר האמרי בלבד)

ובאו הר האמרי ואל-כל-שכניו - קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ רש"י ושפת"ח לכתחילה היו אמורים להתחיל בכיבוש ארץ כנען דרך ערד וחרמה, היינו בין באר-שבע ובין חברון, ומשם לכבוש את עבר הירדן המזרחי (ארץ עמון ומואב והר שעיר) ולמעבר ולצפון **רש"י בערבה** - זה מישור של יער (ראה יל"ש תורה תתא). **בהר** - זה הר המלך (ראה ספ"ד ו). **ובשפלה** - זו שפלת דרום (ראה שם). **ובנגב ובחוף הים** - אשקלון ועזה וקסרי וכו', כדאיאת בספרי (שם). **עד-הנהר הנדל נהר-פרת** – בצפון סוריה ארץ עוג מלך הבשן ויותר. אבל גרם החטא **ופועל** סבבו במדבר ארבעים שנה והגיעו לעבר הירדן המזרחי ומשם כבשו את עבר הירדן המערבי ולא כל הכיבוש שהיו אמורים לכבוש.

ולפי' **אור החיים** ב-(דב' א,ח) מוכיח כי ארץ בני גר ובני ראובן לא הייתה מלכתחילה בכלל השבועה לאבות, כמו שכתב בפ' מטות והוכיח מספרי. אף שחלק מנחלת ראובן הוכשרה ממואב לישראל ע"י כיבושה בידי סיחון. **ובפועל** לקחו אותה בני ראובן וגד לפני הזמן לעתיד לבוא. וכן היתה צריכה להיות ארץ מקנה לכל השבטים ובפועל הייתה רק של בני ראובן וגד.

בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא כלשהו, שלא על כולם חל אותה הלכה או אותו ענין, וההסבר לכך שלכתחילה היו צריכים לכבוש כל הארץ, אבל כבר בספר שמות נאמר שבפועל יכבשו מעט מעט כדי שלא תרבה השממה, **ובפועל** כפי הנלמד בספר יהושע **רבה הארץ הנותרת** השאירו חלקים בארץ כנען שלא נכבשו או שלא הורישו מהם את יושביהם כגון, שלא ממש הורישו את הפלשתים, עיקר הנחלותם הייתה בהר ובשפלה ובנגב ובערבה.

ארץ הפנעני והלבנון - מהפך פשטא זקא-קטן - ללמדך שלא הייתה ארצו של כנען אלא שהלך וכבשה מבני שם כנאמר ב-(בר' לד-לד) **יב,ו) והפנעני איז בארץ:**

מעניין לציין כי הבטוי (דב' א,ז) **פנאו וסעו לכם** מופיע באותו מקום שהיו צריכים להיכנס לכתחילה **ובפועל** בגלל חטא המרגלים הצטוו לפנות מהמסלול המקורי ולנסוע במסלול ארבעים השנה (במ' שלח יד,כה) **והעמלקי והפנעני יושב בעמק מחור פנו וסעו לכם המדבר הרך ים-סוף: פ**

דברים א,ח: ראה נתתי לפניכם את-הארץ

באו ורשו את-הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאבתיכם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם:

באו - יתיב בתפקיד דווקא כך, **ורשו את-הארץ** – מונח זקא-קטן, בתפקיד של לפחות שתיים, מכח שתי סיבות, מכח השבועה לאבות, מכח כיבושם את הארץ אף שלא מרצון אלא בכורח הנסיבות.

מכאן מתחיל ההסבר לתבנית פרט וכלל ופרט

אשר נשבע ה' - מונח מונח תלישא-גדולה, שלושה פרטים שהם ענינים של תלישא-גדולה, כל אחד מהאבות מובחר ומיוחד וזכה לשבועה משלו מה' על ירושת הארץ, ובדרך סוד שלוש שבועות הן שלושה פרטים כי כל אחד מהאבות מייצג בחינה מיוחדת בעבודת ה' - חסד, גבורה, תפארת

לאבתיכם -קדמא ואולא במלה אחת, כעין שוויון, בעושה תלוי המעשה, כעין כלל: האבות שיפורטו בפרט הסוגר פעלו להכין שארץ-ישראל תהיה נוחה להיכבש לפני בנייהם ולכן היא להם נחלה בירושה ולא כליסטים שכבשו הארץ מיושביה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"פ.

לאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב - קדמא מהפך פשטא - פרט סוגר לכלל ודרכו עוברת שבועת ה' שהיא הפרט המקדים לכלל, להודיע, שמיטע נחור תרה ונחור אחי אברהם וסבן של האמהות מהאבות

רש"י - ...אלא אברהם כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי לעצמו, טט - קדמא ואולא על **לאַבְרָהָם** יוצרת שקילות (כעין שוויון) בין כל האבות ביהד וכל אחד לחוד לגבי ירושת הארץ. וע"פ מדרשים בספר בראשית גם ברוממותם על על כל הנבראים וגם הפקיד בידי כולם את מקור הברכות בעולם.

וכעין הנאמר בפרשת פינחס כתוב (**במד' פי' לאו**) **אַתֶּם** - תלישא-גדולה **וְאֵת-פִּינְחָס** - קדמא ואולא במלה אחת ושם **רש"י** פירש ששקולים. כיצד נסביר כאן **ה'** - תלישא-גדולה **לאַבְרָהָם** - קדמא ואולא.

א"י שייכת בנחלה לבני שם. הכנענים התנחלו בארץ שלא נחלתם. אף שהאבות כבני שם היו בעלי זכות לארץ הם לא לחמו עליה. ה' זיכה האבות לכבוש הארץ מההשתלטות הכנענית, לא מתוך שאיפת כיבוש אלא בכעין דרך אגב. לאברהם וליצחק עמים שלא מכנען כבשו את יושבי כנען וכך טיהרוהו לכיבוש של האבות. יעקב כבש בעקבות עבירת החוי יושבי שכם נגד דינה, לא ישירות.

אברהם זכה בארץ בהתהלכו בה אבל בטבע ע"י נצחונו על ארבעה המלכים שכבשו קודם כל סביבות א"י ובתוכה את חמשת מלכי עמק שדים הוא ים המלח שכנראה היו גדולי הארץ.

יצחק קבע חזקה בארץ חזר וכבש דרום הארץ בחפירת הבארות של אביו שסתמום פלישתים שכבשו השפלה בדרום ארץ כנען מהכנענים. ובחפירת בארות משלו עד שאמר (**בר' תל' נו,בב**) **וַיִּקְרָא שְׁמוֹת רְחֵבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי-עֵתָה הִרְחִיב ה' לִנְנוּ וַיַּכְרִינוּ בְּאֶרֶץ**. ובעיבוד חקלאי של הארץ (**בר' תל' נו,יב**). **וַיִּזְרַע יצחק בְּאֶרֶץ הַחַיִל וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיַּבְרַכְהוּ ה'** יעקב חזר וכבש את מרכז א"י במלחמת שכם וכל הערים אשר סביבותיה בעקבות מעשה שכם ולכך נאמר (**בר' ויחי מת,כב**) **וַאֲנִי נִתְחַי לָךְ שָׂכֵם אַחֵד עַל-אַחֵיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאִמְרִי בְּחַרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי: פ**

(א) אפשר כי **לאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** הוא כעין מידה כתוב שחבירו שלפניו **לאַבְרָהָם** מלמד עליו, כאן בעושה תלוי המעשה של הכיבוש וההנחלה

(ב) אפשר כי **אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵיכֶם לְאֲבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** הוא כעין טעמא דקרא המנמק מדוע **בָּאוּ וַרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ** כי האבות כבשוה ואתם באים ומחזירים לעצמכם הירושה. ולכך מרמז **לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** - מהפך פשטא, שיצא מפשרוטו כי זאת החזרת נחלת אבות ולא כיבוש ראשון.

דברים א,יא: **ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם**: **[רש"י]** (**דב' א,יא**) **יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים** - מהו שוב **וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם**? אלא אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתינו? כבר הבטיח הקב"ה את אברהם: "אשר אם יוכל איש למנות" וגו' (**בר' יג,טז**)! אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא **וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם** (ראה ספ"ד יא).

[בעל הטורים] (**דב' וחי'ב לג,א**) **מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים**. ר"ת מאה וס"ת השם וס"ת משה. וזהו **ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים** (**דב' א,יא**) שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום (**מנחות מג,ב**), ובכל ברכה וברכה (שוה) יו"ד זהובים (**חולין פז,א**) הרי אלף. לכך אמר יסוף השם **עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים** משלי. **וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם** משלו (**דב"ר א יג**). הפסוק מתחיל בוי"ו ומסיים בוי"ו לומר שברוך י"ב שבטים:

דברים וזאת הברכה לג,א: **וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ**: **[שפתי חכמים צ]** ר"ל ה- **אֵלֶּף פְּעָמִים** משלי מברכה שלי אבל הקדוש ברוך הוא **יִבְרַךְ אֶתְכֶם** יותר מ- **אֵלֶּף פְּעָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם** ואם תאמר כיון שהקדוש ברוך הוא הבטיחם לברכם אם יוכל וגו' למה אמר משה ה- **אֵלֶּף פְּעָמִים** משלי הן הא בכלל ברכת הקדוש ברוך הוא הן ויש לומר לכך אמר משה זו משלי דהיינו ה- **אֵלֶּף** שכן ברכות. בשם מהר"י. ועוד יש לומר זו משלי כלומר הברכות שלי הם בלא תנאי אבל הברכות של הקדוש ברוך הוא הן (על תנאי) ויש לומר לכך אמר משה זו משלי דהיינו ה- **אֵלֶּף** שכן הם בלא תנאי אבל הברכות של הקדוש ברוך הוא הם על תנאי אם תקיימו המצות והתורה.

[הדר זקנים במדבר נשא ז] **כִּף אַתָּה עֲשֶׂרָה זָהָב** אחת שב"כף כלומר ברכה אחת מק' ברכות שחייב אדם לברך בכל יום דכ"ף עולה מאה. עשרה זהב כל' שוה י' זהובים.

[פני דוד במדבר נשא] ואחרי כותבי מצאתי בארחות חיים דף ד' ע"ד שכתב רמז זה ע"ש. ושם כתב שבק' ברכות נשתכר אלף זהובים בכל יום ובאמירתן נזכה לעה"ב ... והרב תורת חיים בשיטתו למסכת קמא דף צ"א פירש בזה כי **טוב יום בחצרו מאלף והביא משם א"י רמז מאליעזר ע"ש"ב**. ואפשר לרמוז כי תיבת **בחצרו** הוא צירוף בירך צח דהמברך ק' ניצול מצ"ח קללות שבמשנה תורה ...

ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם - גרשיים מונח רביע, יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. אפשר שכפי' שפת"ח שברכות ה' מתנות בקיום המצוות והתורה. המקיים זוכה ברבוי ברכה בלתי מוגבל, והלא מקיים כפי' פני דוד נקלע לצ"ח קללות.

ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מהכלל ללמד על עצמו, ודומה לענינו ב-(**במדבר שלח-לך טז,מא**) **פִּרְשַׁת צִצִית אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: פ**

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם - גרשיים מונח רביע, יצא מן הכלל ללמד על עצמו, זהו ענין יחוד עילאה, שלית תפיסה ביה כלל ואין עוד מלבדו. הטעמים העליונים רמזו להגדרה בלתי בעלת הגדר. פעם (כגון פר' צצית) נאמר **אֲנִי** - גרשיים ופעם (כמו כאן) נאמר **ה'** - גרשיים, היות ושניהם מכוונים על יחוד עילאה, אפשר שזה מקור ללימוד ששם העצם הוא שם הוי' ויש לו עוד משמעויות ככגון מידת רחמים **[רמב"ן במדבר]**.

מה משמעות **אֲבוֹתֵיכֶם** - רביע?, כגון שיוסף נחשב על האבות, או כגון שבעה אושפזין, שבעה רועים (**מִיכה ה,ד**) **וַהֲיֵה זֶה שְׁלֹם אֲשׁוּרָו כִּי-יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹף בְּאֶרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רָעִים וְשָׁמְנָה נְסִיכֵי אֲדָם**:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישי: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיב** - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; **פיר** - דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתרשומה פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים א,א

דברים א,יג:

הָבֵן לְכֶם אַנְשֵׁים חַכְמִים וְנִבְנִים וְיִדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאֲשִׁימָם בְּרִאשֵׁיכֶם:

הָבֵן לְכֶם - מונח תלישא-גדולה (תלשא) - שני תפקידי תלשא שמלמדת גם אלפניה וגם לאחריה, סה"כ ארבעה תפקידים. הכתוב מלמד על חכמים וכו' אז תפקיד תלשא של בעל בחינה נעלה של חכמה וכו' אינו נצרך כאן. אלא היות ומדובר במנוי שופטים אז הם צריכים להיות בעלי יכולת **לאמוד אומדנות** שונות שזה מתפקידי תלשא, אומדנת דעת אנשים, אומדנות בדיני נפשות (בעל יכולת להרוג, אומדנת הנפגע, אומדנת הכלי לפגיעה), אומדנות בדיני מלקות וממונות, אומדנות ערכין, אומדנות שווי אדם, בעלי חיים, תנובת שדה ועצים, נכסים.

תורה תמימה (יג) **הָבֵן לְכֶם אַנְשֵׁים** - וכי עלתה על דעתנו נשים, אלא מה ת"ל אנשים - ותיקים **כסופים** (ספרי): וידועים לשבטיכם - מהו ידועים - שיהיו ידועים לכס' (שם):

תורה תמימה הערות הערה ח) יש מפרשים **כסופים** מלשון נכסוף נכספתי, והיינו שיהיו אהובים וחמודים לבריות, ויש מפרשים דהוא מלשון בושח, ובלשון חז"ל כסיפא מילתא, והוא מענין **ענוה** וצניעות, כי הביישן הוא עניו, וכ"א בסנהדרין פ"ח ב' כל מי שהוא חכם ושפל ברך יהא דיין. ועיין ברמב"ם פ"ב ה"ז מסנהדרין חשיב בין יתר המעלות שצריך להיות לדיין שיהיה **עניו**, ותמה הלח"מ מניין לו זה, ונראה שמקורו מדרשה זו ע"פ הבאור **כסופים** מלשון בושח דהיינו **ענוה** וכגמרא דסנהדרין שהבאנו: ע"פ המובא ב- **תורה תמימה הערה ח**) **הָבֵן לְכֶם** - מונח תלשא - דיין חייב להיות בעל בחינה נעלה של **ענוה**

תורה תמימה הערות הערה ט) ומפרש בספרי שאין למנות דיין את מי שאינו ידוע מי הוא אף על פי שהוא חכם גדול. והרמב"ם בפ"ב ה"ז מסנהדרין פ' **וְנִבְנִים וְיִדְעִים** אלו שרוח הבריות נוחה מהם. והנה אם כי עיקר הדבר הוא בגמרא סנהדרין פ"ח ב' כל מי שהוא חכם ורוח הבריות נוחה ממנו יהא דיין, אבל צ"ע איפה מצא הרמב"ם הפי' וידועים למוכן זה, ובפרט שבספרי פרשוהו לענין אחר, וגם לא הביא הא דספרי שצריך להיות ידוע מי הוא. ואפשר לומר דמפרש בפ' הספרי, דהכונה שע"י הכרת תכונת נפשם ומעשיהם הטובים יהיו אהובים לכס' וזהו שאמרו בדרשה הקודמת מת"ל אנשים וכי עלתה ע"ד כו', והכונה לכתוב הבו לכס' חכמים וגו', אך אז היינו אומרים כי "וידועים" שכתב אח"כ הו' פירושה ידועים לכס' בחכמתם ובתבונתם, ולכן כתב אנשים שבאנושיותם יהיו ידועים, והיינו שיהיו ותיקים - צדיקים יראי ה' וכסופים - אהובים ונוחים לבריות:

חַכְמִים וְנִבְנִים וְיִדְעִים - דרגא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לענין, שעל כולם חלה אותה הלכה או בעלי אותה תכונה לגבי הענין. ע"פ המובא ב- **תורה תמימה הערה ח**) בכתוב נאמר במפורש ידועים בחכמתם ובתבונתם, לכן אפשר שתבנית הטעמים מרמזת לתכונות שאינן בכתוב אנשים שבאנושיותם יהיו ידועים (בעלי מעשים טובים), והיינו שיהיו ותיקים - צדיקים יראי ה' וכסופים (ענויים) - אהובים ונוחים לבריות:

לְשִׁבְטֵיכֶם - אתנה, מגביל. אפשר שהכתוב מלמד שה-**אַנְשֵׁים** - קדמא ישמשו בתחילה ברמת השבט ובבית הדין של השבט, ורק אח"כ ישמשו ברמת כלל העם, ובבית הדין הגדול.

דברים א,טו:

וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אַנְשֵׁים חַכְמִים וְיִדְעִים וְאֶתְּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׁרֵי אֱלֹפִים וְשְׁרֵי מֵאוֹת וְשְׁרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׁרֵי עֶשְׂרֵת וְשְׁטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם:
מדרש תנאים לדברים פרק א

(טו) **וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם** משכתיים בדברים בתחילה אמרתי להם דברי שבח אשריכם שנתמניתם על הציבור אשריכם למי אתם באים לשמש בשורה לבני אברהם יצחק ויעקב בני אדם שנקראו בני אדם ורעים צאן מרעיתי בכל לשון של חיבה: **אַנְשֵׁים חַכְמִים וְיִדְעִים** זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה והלך ובקש ולא מצא אלא שלוש אנשי חיל חכמים וידעים: (ואלו הן **השבע מדות** שצריך שיהיו כולן אפלו בבית דין של שלשה חכמה יראה וענוה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב: חכמה מני' שני' **אַנְשֵׁים חַכְמִים וְיִדְעִים**: יראה שני' (שמות י"ח כ"א) יראי אלהים: וענוה ממשה רבי' מה משה רבי' עניו שני' (במדבר י"ג ג') והאיש משה עניו מאד כך כל דיין צריך להיות עניו: שנאת ממון שני' (שמות שם) שנאי בצע אפלו ממון שלהן אינן נבדלתי עלי ולא רודפין לקבץ הממון: ואהבת האמת שני' [אנשין] אמת (שם) שיהיו רודפין אחרי הצדק מחמת עצמן ובורחין מכל מיני עול: ואהבת הבריות להן שני' (**דב' א' ג'**) **וְיִדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם** אלו שרוח הבריות נוחה מהן ובמה יהיו אהובין לבריות בזמן שהן בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתן טובה ומשאן ומתנן ודבורן בנחת עם הבריות: ובעלי שם טוב שני' אנשי חיל (שם) שהן גבורים במצות וכובשין יצרן עד שלא יהיה להן שם גנאי ויהיה פרקן נאה ובכלל אנשי חיל שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד (גזול) [גזול] כענין שני' (שם ב' י"ז) ויקם משה ויושיען): **וְאֶתְּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם** שיהיו מכובדין עליכם ראשים במקרא ומשנה במקח וממכר בכניסה וביציאה נכנס ראשון ויוצא אחרון: **שְׁרֵי אֱלֹפִים** אם יש שם אלף או תשע מאות ותשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי אלף: **וְשְׁרֵי מֵאוֹת** אם יש שם מאה או תשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי מאות: **וְשְׁרֵי חֲמִשִּׁים** אם יש שם חמשים או ארבעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי חמשים: **וְשְׁרֵי עֶשְׂרֵת** אם יש שם עשרה או תשעה אינו נתפש אלא שרי עשרות: **וְשְׁטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם** אלו הלויים המכים ברצועה כענין שני' (נחמ"ח ח' י"א) והלויים מחשים לכל העם לאמר הסו:

וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם - גרשיים מונח רביע, כעין יצא ללמד על הכלל, והיות וממשיך בפירוט תכונות ה-**אַנְשֵׁים חַכְמִים וְיִדְעִים**, ואינו מזכיר אנשים נבונים, מלמד שככלל לא נמצאו נבונים רבים, ראה **ת"ת הערה י**.

תורה תמימה (טו) **חַכְמִים וְיִדְעִים** - [ואילו למעלה אמר (פ' יג) חכמים ונבונים וידועים, מאי טעמא לא אמר הכא נבונים] לפי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **הלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פיר** – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתרשובע"פ.

שנונים לא אשכח¹ [עירובין ק' ב']:

תורה תמימה הערות הערה ז ... ולכן נראה דבאמת כן הוא הדבר דגם בדורו של משה היו נבונים מישכר [ומה שהביאו מדה"י (מספר דברי הימים א'ב ומבני ישכר יודעי בינה לעתים) הוא משום דשם מצינו לשון זה] ובאמת הושיב מהם משה לשופטים, ומה שאמר ואלו נבונים לא אשכח – הכונה מכל יתר השבטים לבד מישכר, ולכן לא חשיב זה בפסוק, כי אף אם היה מישכר, אך מפני מעוטם בכמות לעומת מספר כל השופטים שהיו שבעת רבוא שמונת אלפים ושש מאות לא חשיב להו הפסוק.

את-ראשי שבטיכם – מונח רביע, בתפקיד של ארבע ועוד, שמפרש ב-**מדרש תנאים** על **אנשים חכמים יודעים** אלו **השבע מדות** שצריך שיהיו כולן אפלו בבית דין של שלשה חכמה יראה ועונה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב: **אנשים חכמים יודעים** – מהפך פשטא זקא-קטן, פורש ב-(ג,א) שהחכמים וכו' צריכים להיות ענווים אנושיים ובעלי מעשים טובים, כאן מוסיף עליהם יראה ושנאת ממון אפילו של עצמם ואהבי אמת. אפשר כי מלמד כפרקי אבות מי שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. כי החכם עלול להתגאות ובאה תבנית הטעם ומרמזת שיהפך מידותיו והיה עניו וצנוע. אפשר כי כאן זקא-קטן ירמז לשתי תכונות אלו ולא להזדקפות – התנשאות.

ואתן אותם ראשים עליכם

ואתן אותם ראשים – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא והחלוקים בהלכותיהם או בעניניהם לגבי הנושא. מכא מינויים לראשי העם וכדי שהעם יכבדם ויהיה מוראם עליהם לכן יש להם עדיפויות על פני כל העם כ-**מדרש תנאים** שיהיו מכובדין עליכם וראשים במקרא ומשנה במקרא ובמסכת בבבא מציעא ובמסכת סנהדרין ויוצא אחרון: וכך פסקה התוספתא **תוספתא משנת סוכה (ליברמן) פ"ג הכ"ד** אי זו היא קימה שאמרה תורה מפני שיבה תקום עומד מפניו שואל ומשיב בתוך ארבע אמות אי זהו הדרון שאמרה תורה והדרת פני זקן לא עומד במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דברו נוהג בו מורא ויראה משא ומתן בכניסה וביציאה והן קודמין לכל אדם שני ואתן אתם ראשים על העם (אפשר כי מורכב מ-(**דב א"ג**), **ואתן אותם ראשים** ומ-(**שמ' יתרו יחכה**)) **ואתן אתם ראשים על-העם** הפסוק במלואו ויבחר משה אנשי-הל' מכל-ישראל ונתן אתם ראשים על-העם שרי אלקים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות:

עליכם – אתנה, מגביל את רצון הנמשלים כפירש **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף ב עמוד ב** ואשימם בראשיכם בין ברצונכם בין שלא ברצונכם: **עליכם** – אתנה, מגביל את הראשים שלא ינהגו שררה והטרדה מתמדת כמו שרי האומות, שאז גדולתן גורמת להם ירידה כמסקנה מ-**במדבר רבה בהעלתך פרשה טו**.

שרי אלקים אם יש שם אלף או תשע מאות ותשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי אלף: **ושרי מאות** אם יש שם מאה או תשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי מאות: **ושרי חמשים** אם יש שם חמשים או ארבעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי חמשים: **ושרי עשרות** אם יש שם עשרה או תשעה אינו נתפש אלא שרי עשרות: **שרי אלקים** – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, לכל הפרטים שאחריו, שאם אחד בקבוצה עבר עבירה, יש אחריות לשר הקבוצה לכך כי באופן כלשהו לא טיפל בעובר כראוי. ובלשון קצת שונה פירש **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף ב עמוד ב** שאם היו תקצי"ט היה אחד נתפש בעדן שר אלף וכן כלם.

ושרים לשבטיכם אלו הלוים המכים ברצועה. **לשבטיכם** – סלוק, מגביל וטעם טפחא במלת **ושרים** בתפקיד פותח טפח ולקבל את תכונת ההגבלה על מלת **ושרים** ללמד כ-**מדרש תנאים** כי השוטרים שבכל שבט אינם מבני השבט אלא משבט לוי המפורז בין השבטים. ועוד טעם טפחא ללא מפניה במלת **ושרים**, בתפקיד מתפשטת תכונת ההגבלה אל הכתוב לפניה, אפשר באה ללמד כי היות ושבט לוי אינו מבני השבט שבקרבו הוא יושב אז הוא פועל ללא מורא ומשוא פנים בהוצאת הדין לפועל, על פשוטי עם ועל השרים למיניהם עד לדיינים וראשי השבט.

דברים א,כו: ולא אביחם לעלת

ותמרו את-פי ה' אלהיכם:

תיב"ע א' והמתנות לפתגמי עשרא רשיעין - האמתם לדברי המרגלים

ב' וסריבתון על מימרא דה' א-להכון - סרבתם לדבר ה'

תולדות יצחק דברים א

... ואם תאמר אם כן מה זה שאמר **ולא אביחם לעלת**, ראוי היה שלא ירצו לעלות כיון שטענו חטין והודה לו בשעורים, התשובה אמר להם משה

ותמרו – זקא-גדול, שלוש נקודות, שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר, כהמשך מאמר תולדות יצחק

א' אם לא שאתם רשעים

ב' ואינכם מאמינים ביי',

נקודה באופן אחר לא הייתם מבינים רשעות תשובתם (של המרגלים) והייתם דנים לכף זכות מאמר המרגלים, וזהו שאמר **ותמרו את-**

פי ה' אלהיכם:

אנציקלופדיה תלמודית כרך כה, [ישיבת ארץ ישראל] טור תרסה

א. מקורה וגדרה. הציווי שנצטוו בני ישראל לפני כניסתם לארץ ישראל: **והורשתם את הארץ וישבתם בה** כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה והתנתלתם את הארץ וגו'², יש מהראשונים שפירש שהרי זו מצות-עשה*, שצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה, כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה'³. וכן מנה מצוה זו במנין המצוות: שנצטוונו לרשת את הארץ אשר נתן האל יתברך לאבותינו, לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה⁴, ושנכפלה מצוה זו במקומות אחרים, וגו'**ותמרו** – זקא-גדול, שתי נקודות בישוב ארץ-ישראל – הורשה גם בלי מלחמה, ישיבה, נקודה באופן אחר **ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

1.4 דברים א,ה

דברים א,ה:

בְּעֵבֶר הַיְרֵדָה בְּאֶרֶץ מִזְרָח הַיַּרְדֵּן הָיָא לְמִשָּׁה בְּאֶרֶץ-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאִמֶּר:

רש"י (ה) הַיַּרְדֵּן – התחיל (ראה ספ"ד ד), כמו "הנה נא הואלתי" (בר' יח, כו). בְּאֶרֶץ-הַתּוֹרָה – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח' דברים ב).

ליקוטי שיחות חלק ג ע' 862 ... והנה לפני חטא דור הפלגה דיברו כולם שפה אחת, לשון הקודש. והחטא גרם פירוד בעולם שבעים לשון, כאשר איש אינו מבין את שפת רעהו. מובן אם כן שתרגום התורה מלשון הקודש לשבעים לשון משמעותו המשכת אחדות גם במקום הפירוד.

ליקוטי שיחות חלק כ"ד ע' 1 ... בשבעים לשון פירשה להם איתא במסכת סופרים (פ"א, ה"ז): מעשה בחמישה זקנים שכתבו לתלמי את התורה יונית, והיה אותו היום קשה לישראל, כיום שנעשה בו העגל, שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה. ... וכמו כן תרגום התורה אינו קשה מצד עצמו, וכמו שמצינו שמושה תרגם את התורה, אלא שיכול לגרום לענין שלילי שיטעו בהבנת התרגום, כמו שמצינו (מס' סופרים שם) ש"ג דברים שינו בה כדי שלא יטעה תלמי בהבנת התרגום. ונמצא שגם תרגום התורה אינו קשה מצד עצמו אלא שיכול לבוא מזה ענין שלילי.

ליקוטי שיחות חלק ל"ו ע' 38 ... יש לחדש, שבזה נפעל שתהיה חלות גדר הקדושה דתורה גם בלימוד התורה בשבעים לשון, דבלעדי זאת יש מקום לומר, שכיוון שניתנה תורה בלשון הקודש הרי קדושת התורה וגדר לימוד התורה לא חלים כשלומד עניני התורה בלשונות אחרים.

ולכן, היה צורך בפעולה מיוחדת בחידוש קדושת התורה גם בשבעים לשון (ונפקא מינה להלכה בזה האיסור לדבר דברי תורה בשאר לשון כשהוא ערום, חיוב ברכת התורה כשמדבר בשאר לשון).

רמב"ם הלכות ברכות פ"א, ה"ו וכל הברכות כולן נאמרין בכל לשון והוא שיאמר כעין שתקנו חכמים, ואם שינה את המטבע (ב) הואיל והזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה אפילו בלשון חול יצא.

כסף משנה הל' ברכות פ"א, ה"ו וכל הברכות כולן וכו'. גם זה שם (בבלי ברכות מ':) מנימין רעיא כךך ריפתא ואמר בריך רחמנא מאריה דהאי פיתא אמר רבא יצא ידי ברכה ראשונה מאי קמ"ל אף על גב דאמרה בלשון חול תנינא ואלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה וברכת המזון איצטריך סד"א ה"מ (הני מילי) היכא דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון הקדש אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון הקדש כלומר אלא בנוסח אחר כי הא דמנימין אימא לא יצא קמ"ל (שגם אם לא בריך בנוסח שתקינן רבנן יצא), וזהו שחזר רבינו וכפל אפילו בלשון חול יצא לומר דאע"ג דאיכא תרתי שאין הברכה כתקנת חכמים והיא בלשון חול אפילו הכי יצא:

אוצר החכמה: ברכת משה הרב אביעד אשואל א, כז, ע' 50 ... כל הברכות נאמרין ... בלשון שמבין ... ובהמשך דן האם יש להזכיר שם הוי"ה בלשון הקודש בתוך ברכה בלע"ז שיש אומרים שזה פירוש מלת "אזכרה" בפסק הרמב"ם. אבל פוסקים אחרים כתבו שמספיק כנוי לשם בלע"ז ואז גם מותר למחוק. ובשו"ע סי' קסז, סעיף פסק שאם במקום ברכת המוציא אמר בריך רחמנא מאריה דהאי פיתא יצא. משמע שמצריך להזכיר שם ה' בלשון ארמית ... ורק בברכה בלשון הקודש לא יוצא בכנוי.

משנה שבת פט"ז, מ"א כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן ואף על פי שכתובים בכל לשון טעונים גניזה ... פירוש המשנה לרמב"ם שבת פט"ז, מ"א ... אבל מפני הדליקה אין מצילין אותן אלא אם כן היו כתובין בכתב אשורי ובלשון הקדש.

משנה מגילה פ"א, מ"ח אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית: ר' עובדיה מברטנורא מגילה פ"א, מ"ח ... והלכה כר' שמעון בן גמליאל. מיהו בזמן הזה כבר אבד אותו לשון יוני ונשתבש, לפיכך אין כותבין ספרים בזמן הזה אלא בכתב הקודש ובלשון הקודש:

משנה מגילה פ"ב, מ"א הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא:

פירוש המשנה לרמב"ם מגילה פ"ב ... עברי שקראה תרגום בכל לשון לא יצא חוץ מלשון יוני, אבל קוראין אותה ללועזות בלעז, והוא שכתובה בלעז כדי שלא תהיה הקריאה על פה. ... והלועז ששמע אשורית יצא, שאע"פ שאינו יודע פירוש כל מלה ומלה הרי הוא מבין כלל הענין.

בבלי שבת פת"ב ... אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (תהלים סח) ה' יתן אמר המבשרות צבא רב - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות. תני דבי רבי ישמעאל: (ירמיהו כג) וכפטיש יפצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות - אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות. (ילקוט שמעוני ירמיהו רמז שו, שפת אמת [תרמ"ח])

הַיַּרְדֵּן מִשָּׁה – (אתנח) מונח זקא-קטן, והוא פעולה ואחריו פעולה נוספת בְּאֶרֶץ-הַתּוֹרָה הַזֹּאת – תבנית העשויה למד אלאחריו ואלפניו. כאן מלת בְּאֶרֶץ יש לה גם פירוש של תרגום ועיקרו אינו בשביל יושבי ארץ ישראל אלא עבור היושבים בכתוב אלפניו בְּעֵבֶר הַיְרֵדָה בְּאֶרֶץ מִזְרָח הַיַּרְדֵּן המשמש כמשל לחו"ל. כאשר תבנית הטעמים של בְּעֵבֶר הַיְרֵדָה – מרכא טפחא כיתור לרבות על עבר הירדן שאר ארצות שמחוץ לארץ ישראל שבין כולם מדברים בשבעים לשון. כגון טעם מלת הַיְרֵדָה – טפחא בתפקיד עוצר – מפריד בין שפת עבר הירדן כארץ אחת ובין שפת אֶרֶץ מִזְרָח כארץ אחרת.

הַיַּרְדֵּן מִשָּׁה – מונח זקא-קטן, שתי דרשות על הפשט: (א) משה באר התורה בלשון הקודש (ב) משה התחיל – היינו הראה שיותר לתרגם התורה ללע"ז וע"י זה מחזירים הקדושה והאחדות לעולם שהיתפרד במעשה דור הפלגה שעד אז כל העולם דבר רק בלשון הקודש. בְּאֶרֶץ-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאִמֶּר – תביר מקף מרכא טפחא סלוק.

אֶת-הַתּוֹרָה – אפשר כי מלת היחס אֶת מרבה את התורה שבעל-פה, טעם מקף אֶת-הַתּוֹרָה – מקף כרב-מצב (א) תורה ותורה שבעל-פה בלשון הקודש (ב) תורה ותורה שבעל-פה מתורגמת ללע"ז או שנכתבת מלכתחילה בלע"ז.

אפשר כי הכתוב (דברים א,ה) בְּאֶרֶץ אֶת-הַתּוֹרָה – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח' דברים ב) (פ' רש"י) הוא בטוי להרחבת התרגום של עשרת הדברות, שהקב"ה פתח בו כנדרש ב-בבלי שבת פת"ב ... אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות. התרגום של הקב"ה, היווה את הגרעין שמושה הרחיב ממנו לתרגום מלא של התורה.

אפשר כי הכתוב (דברים א,ה) בְּאֶרֶץ אֶת-הַתּוֹרָה – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח' דברים ב) (פ' רש"י) הוא הבסיס לחלקי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טרנא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור ענהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = חלסא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

משנות הבאות משנה שבת פט"ז, מ"א כל כתיבי הקודש ... שכתובים בכל לשון, משנה מגילה פ"א, מ"ח ... שהספרים נכתבין בכל לשון, משנה מגילה פ"ב, מ"א הקורא את המגילה ... אבל קורין אותה ללועזות בלעז .

בבא – תביר כמעט או כלא ממש תרגום מלא, ירמוז לנאמר במסכת סופרים פ"א, ה"ז שהזקנים שתרגמו התורה ליוונית שינו בה י"ג דברים כדי שלא יטעה תלמי בהבנת התרגום. ענין תרגום שאינו מושלם נידון במסכת מגילה. על בסיס הגמרא ב-**בבלי מגילה גא**, על נחמיה ח, ח; ויקראו בספר תביר האלקים מפרש ושושם שיקל ויבינו במקרא; פ דרשנו כי הכתוב ויקראו בספר תביר האלקים – מרכא תביר מרכא טפחא, מלמד על קבוצת פרטים הקשורים בנושא קריאה בספר תורת האלקים, והשוניים בהלכותיהם לגבי הנושא. יש מאכן רמז בטעמי המקרא שלא כל הנקרא והמתורגם בימי עזרא אפשר לקרוא או לתרגם ברבים. והפרטים והלכותיהם מפורטים ב-**בבלי מגילה כהא משנה**: (א) מעשה ראובן נקרא ולא מתורגם, ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון – נקראין ולא מתרגמין. (ב) מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, (ג) מעשה עגל (ה) השני נקרא ולא מתרגם. וגם ב-**גמרא**. איתא תנו רבנן: (א) יש נקריין ומתרגמין, (ב) ויש נקריין ולא מתרגמין, (ג) ויש לא נקריין ולא מתרגמין. וגו'

את-התורה הזאת – מרכא טפחא, כיתור לרבות, ירמוז ללימוד התורה בלע"ז. והרבי של חיוב ברכת התורה כשמדבר בשאר לשון. ואפשר לבאר ע"פ ההלכה, שאפשר לברך בכל לשון בתנאי שהמברך מבין ברכתו, ואילו בלשון הקודש יוצא גם אם לא מבין ברכתו. הרב י"מ רושצקי העיר כי מקובל כי ברכת המזון היא מדאורייתא. על ברכה אחת יש מחלוקת. מקובל כי שאר הברכות הן מדרבנן ע"ד דברו. רבוי ברכת התורה בלע"ז או ברכת התורה בלשון הקודש על לימוד התורה בלע"ז מהפסוק ירמוז כי גם ברכת התורה היא מדאורייתא.

לאמר – סלוק, מגביל האיסור לדבר דברי תורה בשאר לשון כשהוא ערום. וזה דרשנו על **בראשית ויגש מז, יט**: **למה נקמות לעיניך** להלכות הקשורות להרחקה ממת התופס ארבע אמות (**בבלי ברכות יח, א**), וממקום של ערום, ומאשה ע"פ **עין משפט** שו"ע או"ח מה, א (תפילין ד' אמות ממת, מבית הקברות ומבית המרחץ)

דברים א, יט:

ונסע מחרב נגלך את קל-המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם בדרך תר האמרי כאשר צנה ה' אל-הינו אתנו ונבא עד קדש ברנע:

ונבא עד קדש ברנע: זקף-גדול כפ' **רש"י** ... י"ט מהם עשו בקדש וי"ט הולכים ומטורפים וחזרו לקדש **במד' לב** ויגיעם במדבר כך מצאתי בסדר עולם. שלוש נקודות, שתיים על שבאו פעמיים לקדש ברנע, ואחת כנאמר ב- (**דב' א, מו**) ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם. כלומר הגעה ראשונה לקדש, ישיבה בקדש י"ט שנה, יציאה מקדש שנמשכה י"ט שנה, הגעה שניה לקדש,

דברים א, כה: ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו

וילבשו אתנו דבר וינאמרו טובה הארץ אשר-ה' אל-הינו נתן לנו:

וילבשו אתנו טובה הארץ ע"פ **ת"י ורש"י** האומרים הם כלל בן-יפנה ויהושע

שפת"ח ע"פ **רא"ם** - אע"פ שגם שאר מרגלים אמרו טובתה, מכל מקום גם היו מוצאים דבה על הארץ וכאן כתיב ויאמרו טובה הארץ משמע שלא כלל ברעתה.

רמב"ן ... והנכון מה שפירשתי שם (שמ' יג, לב ???), שכולם הודו לפני משה ואהרן וכל העדה, ואמרו: (**במ' שלח יג, כז**) **לָאנו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּנוּ לָגֹם זָבַת חֶלֶב וְדֶבֶשׁ הִוא וְהִוא נְוֵה-פְרִיָה**: והנה כלם בהסכמה אחת בטובת הארץ, אבל בחוזה העמים ההם המסו את לבבם: ...

(**במ' שלח יג, כז**) ונספרו לו וינאמרו אל-הארץ אשר שלחתנו לגם זבת חלב ודבש הוא ונה-פריה:

(**דברים א, כה**) **וילבשו אתנו דבר וינאמרו טובה הארץ אשר-ה' אל-הינו נתן לנו**, אבל רק שניים אמרו רק טובה.

(**במ' שלח יג, כז**) **וילבשו אתנו טובה הארץ אשר-ה' אל-הינו נתן לנו**, אבל רק שניים אמרו רק טובה.

דברים א, לג: ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לתחתכם

באש | לילה לראתכם בדרך אשר תלכו-בה ובענן יומם:

לראתכם בדרך - פשטא פשטא, כעין בעת ובעונה אחת, אפשר שמרמז על הימצאות עמוד הענן ועמוד האש בעת ובעונה אחת

רש"י (לג) **לראתכם** - כמו 'להראותכם'; וכן (**שמ' בשלח יג, כא**) **לנחתם הדרך**;

שמות בשלח יג, כא – **כב**:

[כא] ה' הלך לפניכם יומם בעמוד ענן ובלילה בעמוד אש להאיר לכם

לקחת יומם ובלילה:

[כב] **לא-ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם**: פ

רש"י (כא) **לנחתם הדרך** - נקוד פתח, שהוא כמו 'להנחותם'; 'להראותכם בדרך אשר תלכו בה' (דב' א, לג) - שהוא כמו 'להראותכם'; אף כאן: להנחותם על ידי שליח; ומי הוא השליח? **עמוד הענן**, והקודש ברוך הוא בכבודו מוליכו לפניהם, ומכל מקום את עמוד הענן הכין להנחותם על ידו, שהרי על ידי עמוד הענן הם הולכים. **עמוד הענן אינו לאורה**, אלא **להיראות הדרך**. [כב] **לא-ימיש הקודש ברוך הוא את עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה** - מגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, **שעד שלא ישקע זה עולה זה** (ראה שבת כג, ב). **לפני העם** - **כלומר**: לא חסר לפניהם **עמוד ענן ביום ועמוד אש בלילה**.]

אור החיים – **וילבשו אתנו דבר וינאמרו טובה הארץ אשר-ה' אל-הינו נתן לנו** ... שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא הלכו אלא לאורו, אור קדוש שלא היה מתפשט חוץ למחנה ישראל (ביום, השמש נראה ככוכב רחוק) **בבלי שבת כג, ב**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק I** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דביתהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא (ש"בא יג,כב) **לא-ימיש עמוד הענין יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד ענין משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענין.**

רש"י עמוד הענין – של יום משלים אורו לעמוד האש, שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענין, אלמא: אורח ארעא בהכי. **התורה והמצוה (המלבי"ם) על המכילתא** שבלכתם למדבר איתם ובשובם משם בחזרה הלך ה' לפניהם בעמוד אש וענין ולחץ אותם ללכת יומם ולילה בלי מרגוע שמזה חשב פרעה שהם בורחים מפחדו שע"כ ילכו גם בלילה, וע"פ זה אחר שראה ששבו בחזרה חשב כי נבוכים הם וא-לקים עזבם.

סיכום: לראתכם בדרך - פשטא פשטא, כעין בעת ובעונה אחת, אפשר שמרמז על הימצאות עמוד הענין ועמוד האש בעת ובעונה אחת לפחות בשעת החילוף ביניהם. לפי המלבי"ם אפשר להבין שמעת יציאת מצרים עד עמדם על ים סוף עמוד הענין ועמוד האש היו עמם בעת ובעונה אחת. וכתוב מפורש שבעמדם על ים סוף עד אחרי מעבר ים סוף היו עמוד הענין ועמוד האש בעת ובעונה אחת. לפי אור החיים עמוד האש האיר גם ביום.

פא"ש I לילה – מונח פסק (ואינו מונח לגרמיה) רביע, אפשר כי מרמז לאחד מארבע המלאכים הראשיים שבמרכבה.

מעניני דיומא: **דברים ב,כג: והענינים הישבים פחצרים עד-ענה כפתרים היצאים מפפתר השמידם וישבו תחתם**: **רש"י (כג) והענינים הישבים פחצרים וגו'** – ענינים מפלשתיים הם, ... והבאתי עליהם כפתרים והשמידום וישבו תחתם, ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם. תמוז – מנחם-אב התשע"ד – במלחמת "צוק איתן" **עד-ענה כפתרים היצאים מפפתר** – כעין טילי כיפת ברזל השמידום ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם. תמוז – מנחם-אב התשע"ד – במלחמת "צוק איתן" **סיחון** – גי' כחמ"ס, **כי-הקשה ה' אלהיך את-רוחו נאמן את-לכבו למעו תמוז בדרך פנים הגה: ס** כן יאבדו כל אויבך ישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים); להגביר: מונח – רבו; מהפך פשט = מרכא = מארז; רבו; דרגא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב"פ.**

1.5 דברים א,א (התשע"ה)
דברים א,ד: אַחְרֵי הַפְּתוֹ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן וְאֶת עֹג וּמֶלֶךְ הַכְּנַעַן אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרֹת בְּאֲדָרְעִי:

אַחְרֵי הַפְּתוֹ – מונח רביע, לפחות ארבע סיבות להמתנה בתוכחה

(א) ספרי דברים פיסקא ב (אמנם ב-(א,ג) אבל לפי שבספרי פיסקא ג על (ד,א) וכן רש"י (שם) כתבו שמשה המתין עם התוכחה, אז הסיבות להמתנה לתוכחה שנאמרות ב-(א,ג) מתאימות לתבנית הטעמים מוהה רביע ב-(ד,א))

דבר אחר **(א,ג) וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה**. מלמד שלא הוכיחם אלא סמוך למיתה ממי למד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה שנאמר (בר' יח"ט,ט) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, (בר' יח"ט,ט) ראובן בכור, וכי אין אנו יודעים שראובן בכור אלא מלמד שאמר לו ראובן בני אומר לך מפני מה לא הוכחתיך כל השנים הללו (טט – א) כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי, ומפני ארבעה דברים אין מוכיחים את האדם אלא סמוך למיתה (טט – ב) כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, (טט – א) ושלא יהא חבירו ורואהו ומתבייש ממנו, (טט – ד) ושלא יהא בלבו עליו, (טט – ה) וכדי שיפרשו ממנו בשלום שהתוכחה מביאה לידי שלום (ב) כפי רש"י (עה"ת) **(ד) אַחְרֵי הַפְּתוֹ** – אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ, (טט – א) יאמרו מה לזה עלינו, מה הטיב לנו, (טט – ב) אינו בא אלא לקנות ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל (טט – ג) סיחון (טט – ד) ועוג לפניהם (טט – ה) והורישם את ארצם ואחר כך הוכיחין:

אֶת – יתיב **סיחון מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן וְאֶת עֹג וּמֶלֶךְ הַכְּנַעַן** – יתיב, כפי רש"י (עה"ת) **סיחון** וגו' **אֲשֶׁר יוֹשֵׁב** וגו' – אילו לא היה סיחון קשה והיה אלוהו בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, ואילו היתה עיר אחרת וסיחון שריו בתוכה היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה:

אֲשֶׁר-יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרֹת – המלך קשה והמדינה קשה:

אֶת סִיחֹן – יתיב בתפקיד דווקא כך, **(ספרי פי' ג)** על אחת כמה וכמה שהמלך (סיחון) קשה, והמדינה קשה

וְאֶת עֹג – יתיב בתפקיד דווקא כך, **(ספרי פי' ג)** על אחת כמה וכמה שהמלך (עוג) קשה, והמדינה קשה

דברים א,ו: ה' אֶלְתֵּינוּ דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ בְּחֶרֶב לְאֹמֶר רַב־לָכֶם שָׁבַת בְּהַר הַזֶּה:

מדרש תנאים (ו). ה' אֶלְתֵּינוּ דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ בְּחֶרֶב לְאֹמֶר אמר להם לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה אני אומר לכם:

ה' אֶלְתֵּינוּ דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ – דרגא תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא שעל כל אחד חלה אותה הלכה או תת ענין, או בתפקיד של מצטרפין לענין אחד. כאן כל מה שמשה אומר אינו מעצמו אלא מפי הגבורה, משה מצטרף לגבורה, משה פה להשמיע דבר הגבורה לבני ישראל

כל אחד מישראל הצטוו בחורב בכל אחת ממצוות התורה כפי **רמב"ן** ... וכן זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותך בחורב **על כל ישראל** חקים ומשפטים (מלאכי ג כב) ירמוז לכל אשר נצטוו בהר ובאהל מועד אשר שם בחורב:

חזקוני דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ בְּחֶרֶב פתח להו הכא (טט – כנראה אל תקרי **בְּחֶרֶב** אלא בְּחָרָב (ראה בעל הטורים להלן), חילוף בין תנועת חולם חסר ובין תנועת סגול המצוי בחריזה למשל של ר' שלמה אבן גבירול כגון הפיוט "לו היתה נפשי" "לתפארת הלשון העברית") כדי לקרובי דעתייהו (קירוב דעות) במילי דבדיחותא (ע"י רוח של שמחה).

רש"י בבלי שבת לב, קחו לי מנגן – מצוה היא להשרות עליו שכינה. (טט – כאן שכינה מרומזת ב- **ה' אֶלְתֵּינוּ** דרגא תבר שהשם נחת דרגא – יורד אלינו ומתגלה בשכינה) לדבר הלכה – צריך לפתוח במילי דבדיחותא ברישא (טט – המרומז בתבנית הטעמים מרכא טפחא של **דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ** – בתפקיד יתור לרבות דבר משמח מהלימודי תורה, וגם לרבות דבר מתמיה בלימוד כדי לחדד את התלמידים, קודם או בתוך הלימוד שניגשים ללימוד הלכות ומשפטים כפי רמב"ן לעיל.

אֶלְתֵּינוּ דִּבֶּר אֱלֹהֵינוּ – תבר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא שעל חלק מהם לא חלה ההלכה או תת ענין, אפשר כי כאן שלא להשמיע דברי בדיחותא מדברי עלמא.

בְּחֶרֶב לְאֹמֶר בעל הטורים (ו) בְּחֶרֶב לְאֹמֶר. כתיב חסר "בחרב". שאם לא תקיימו את התורה והבאתי עליכם חרב **(ספרי עקב יא,ב): בְּחֶרֶב** – מונח מרכא עונש אם לא יקיימו את **לְאֹמֶר** – אתנה כמגביל ישיבתם ומצווים לנוע לעבר ארץ ישראל

רש"י (ו) רַב־לָכֶם שָׁבַת – כפשוטו (פי' **אשל אברהם** – פי' **שפת"ח** זמן רב, וב-**תורת מנחם** כתב הרבה יותר מדי הנכס מתעכבים ... למרות התועלת שבישיבה זו וגו'). ויש מדרש אגדה הרבה לכם גדולה ושכר על ישיבתכם בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים, קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין, שרי אלפים ושרי מאות: וב-**תרגום יונתן** (ע"פ כתר יונתן, תרגום לתרגום) כתב והעמדתם שרים עליכם ומבקשים רע לכם להתעכב בהר הזה (אפשר כי כוונתו למרגלים שרצו להשאר במדבר ללמוד תורה בלי עמל של א"י).

רַב־לָכֶם – מקף כרב-מצב (א) ישיבה של תועלת (ב) ישיבה יותר מדי יש בה נזק **מדרש תנאים** רעה גדולה לכם ישיבתכם בהר הזה. **רַב־לָכֶם שָׁבַת** – מרכא טפחא כיתור לרבות בישיבה של תועלת הרבה לכם גדולה ושכר וגו', אבל בישיבה יותר מדי יש בה נזק מפני

העיכות בכניסה לארץ בנין בית המקדש ומנוי מלך כמרומו ב-(א,ז), **וְהִלְכֶנּוּ**
 טט – **רַב** גי' 202 היינו זכיתם לתקן ביציאת מצרים והישיבה בחורב **רַב** (202) נצוצות קדושה מן הרפ"ה נצוצות שנפלו בשבירת הכלים אל הבריאה ועדיין **לָכֶם** לתועלתכם מהכים עוד פ"ו (86) נצוצות קדושה לתיקון בארץ כנען ובמיוחד בשכם. **מאור ושמש כ"י** **(ישב לויז)** ... וישלטהו מעמק חֲבֹרֹן וַיָּבֵא שְׁכֶמָה: שְׁכֶמָה נוטריקון שרבי כלים מ'עולם ה'תוהו.

דברים א,ז: פָּנּוּ וְסַעֲוּ לָכֶם וּבֵאוּ תֵּר הָאֱמֹרִי וְאֶל-כָּל-שְׁכֵנֵי בְּעֶרְבָה בְּהַר וּבְשַׁפְלָה וּבְגִבְתָּהּ וּבְחֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְכֶנּוּ עַד-הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר-פָּרָת:

אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְכֶנּוּ – מהפך פשטא זקא-קטן – ללמדך שלא הייתה ארצו של כנען אלא שהלך וכבשה מבני שם כנאמר ב- (בר' לז-לך

(ג,ז) וְהַכְּנַעֲנִי אִזְ בְּאַרְצָהּ: ופי' **אשל אברהם**: **אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי** – זה גבול הכנעני, מהפך פשטא הוציא הכתוב מפשוטו של ארץ ועשאו גבול. **וְהַלְכֶנּוּ** – זקא-קטן, בתפקיד של שני דברים כפי' **אשל אברהם** ... אמר להם (משה) כשאתם נכנסים לארץ, צריכים אתם להעמיד לכם מלך ולבנות את בית הבחירה, שאין **לְכַנְּנוֹ** אלא מלך, ואין **לְכַנְּנוֹ** אלא בית המקדש.

וְאֶל-כָּל-שְׁכֵנֵי – מקף מקף, כל מקף כרב-מצב. **אשל אברהם**: בשפתי חכמים כתב שבכונה שיכבשו את ארצם (של מואב ועמון והר שעיר) שאף שאשר עליהם להלחם בהם כל זה אחרי שחטאו (בעגל), אבל אלו לא היו חוטאים היו יכולים לכבוש גם את אדום ועמין

ב"ה טוב טעם ודעת למדני – תורתו (ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרצא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ומואב והיו יושבים בארצם..... ועוד נראה לומר שאין כונת הכתוב שיכבשו את ארץ אדום ועמון ומואב, אלא רק יעברו, שאילו לא היו חוטאים היו אדום ועמון ומואב מעבירים אותם דרך ארצם ללא צורך במלחמה. מקף כרב-מצב: (א) לפני חטא העגל ישיבה באדום ועמון ומואב ללא מלחמה, או מעבר ללא מלחמה (ב) אחרי חטא העגל כבוש במלחמה או מעבר במלחמה.

דברים א,מא: ותענינו ותאמרו אלי קטאנו ה' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ה' אלינו ותחננו איש את-בלי מלחמנו ותהינו לעלת ההרה: קטאנו ה' - זרקא סגול, בתפקיד גריעה. בדבריהם המעיטו באמונה שהשם שהוא התקיף ובעל היכולת ובעל כל הכוחות כולם.

ע"י שהוציאו דיבת הארץ רעה, וזה דיבור בפה שלהלכה זהו לאו שאין בו מעשה ואין לוקים עליו נראתה לבוכים דבר חטא מועט כלפי ה' ביחס ללאומים שיש בהם עונשי גוף - חטאות שעל זדונם מיתה או מלקות וכתרת ומיתה בידי שמים או ממונות וקנסות. וכל כך, מפני שלא השכילו את גודל קדושת הארץ שהאבות מסרו נפשם עליה והכתוב שב ומזכיר את שבועת ה' לאבות על הארץ וכמו שהרחבנו ב-(דב' א), ח, בשקילות האבות לה' במובן של "שתדבק במקום שהוא מקור הברכות תהיה גם אתה מקור לכל הברכות".

דברים א,מה: ותשבו ותכפו לפני ה' ולא שמע ה' בקלכם ולא האזין אליכם: ולא שמע ה' - מקף כרב-מצב (א) שמע (ב) לדעתם לא שמע ה' - פשטא, פשוט שהשם הוא רחמים בלתי בעל גבול, וכאן שמו גם שם של רחמים,

ולא שמע ה' בקלכם - מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאה מפשט הכתוב, כפ'רש"י - כביכול עשיתם מדת רחמיו כאלו אכזרי, והוסיף עליו **שפת"ח** - דאל"כ הלא שם זה הוא של רחמים ולמה מזכירו על הפורענות **טט** - המהפך פשטא מצביע על ההפך מאמירתם לא ה' לא שמע אלא שמע ועשה מה שטוב להם מבלי שהבינו זאת.

בקלכם - מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מדה ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד וחל על כולם - כביכול כולם בכו (כנראה מכון לומר שרובם בכו)

(א) **ת"י** - צלותכון (ב) **קלכם** גרם כביכול להפוך כלשון רש"י קרא אפשרי - **ולא שמע ה' - כפ'רש"י** - כביכול עשיתם מדת רחמיו כאלו אכזרי,

ולא שמע ה' בקלכם - לשון נחמה שה' התעלם מהתלונה לטובתכם **דב' כי תבא כ"ח א'** "התורה והמצווה" (א) והיה אם שמע תשמע ולפניו "ואשבר מוטות עלכם" - פי' שנשבעתי בים סוף ואולך אתכם קוממיות ... ככה אעלה אתכם ממדרגה למדרגה כנ"ל **דב' ג,א, ג'נפן** - אזולא-גרש ... אילו לא חטאו ... לא קלקלו ... לא הפכו

דברים ג,ו: אכל תשברו מאתם בפספס ואכלתם ונם-מים תכרו מאתם בפספס ושתייתם: בכל מחצית פסוק יש דרגא תביר טפחא. אכל תשברו מאתם בפספס ואכלתם - מונח ונם-מים (אזולא-גרש) מאתם - תביר, תבנית טעמים כעין יצא להקל ולהחמיר

להחמיר, כי אפילו מים שהכרחיים לקיום **תכרו מאתם בפספס ושתייתם** ואף-על-פי שבאר מרים הלכה עמהם **שלא היה הכרח** שיכרו מהם מים. דומה לבנות צלופחד **שלא היה הכרח** (הגבלה) למי ינשאו. אפשר שהאזולא גרש משמעותה - אף-על-פי **שלא היה הכרח**. אזולא-גרש תפקידה כמו גרשיים (רק הדגשה מלה כמילעיל) ומשמעותה תהיה שני כתובים לפחות הבאים כאחד ויש כאן קישור לכתוב האחר והידוש שלא נאמר באחד מהם, בינתיים איני יודע כאן לכן השם גל עיני ואביטה

ראב"ע - א' אם ירצו למכור

ב' וי"א בתמיה והטעם כי אין לכם צורך למאכל אלה השנים שעברו והעד על כן כי ה' א-לקיך ברכך **(פס' ז)** **רמב"ן** - אם תאזנו... תקחו מהם רק בכסף מלא לרצונם

תכרו מאתם בפספס - דרגא תביר טפחא, כעין קבצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה. לא משנה מי המוכר והכמות שמוכר תמיד תנהג כפ'רש"י **בפס' ז'** תשלמו בכסף של עשירים, מטבעות גדולות, נאות, עוברות לסוחר כמו א"א. המיעוט באכילה ובשתיה, נובע מכך שרק מה שירצו יתנו לכם ותשלמו מחיר כפי דרישתם כי מצד אחד - **כראב"ע** - אינכם צריכים לקנות מהם כי ה' ברכך ודואג לך כל השנים ומצד אחר אם מתאווים וקונים אז - **כרש"י בפס' ז'** - אל תכפו טובתו (של הקב"ה) להראות כאלו אתם עניים אלא הראו עצמכם עשירים.

דברים ג,כה: היום הזה אכלת פחדך ויראתך על-פני העמים תחת כל-השמים אשר ישמעון שמעך וירגזו ויחלו מפניך: אכלת תת פחדך ויראתך על-פני העמים - פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, כנדרש (ע"ז כה,א) תנא: כשם שעמדה לו חמה ליהושע, כך עמדה לו חמה למשה ולנאדימון בן גוריון.

ויראתך - מונח זקף-קטן במילה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני יראה של העמים מפני מנהיגי ישראל. **יהושע י,יב: אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את-האמרי לפני בני ישראל ויאמרו לעיני ישראל שמע בגבעון דום וירחם בעמק אילון: אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את-האמרי** - זקף רביע זקף, כעין פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, כמו כן התבנית זקף רביע זקף, היא כמו שלושה זקף בין שני קיסרים המרמות על ענין עוצמתי מאד, כאן כתחילת הגמרא (ע"ז כה,א) על מספר השעות שהשמש לא נעה, דעות שונות 24 שעות, 36 שעות, 48 שעות. וכן כנאמר **(יהושע י,יז) ולא ה'ה פיום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש פי ה' נלחם לישראל:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

39. דברים ב,ח:

וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֲחֵינוּ כְּנִי-עֲשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה מֵאֵילַת וּמַעֲצָן גִּבֹר
פסקא באמצע פסוק **ס וַנַּפְּן וַנַּעֲבֹר דְּרָךְ מִדְּבַר מוֹאָב:**

דברים רבה (ליברמן) פרשת דברים

וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֲחֵינוּ כְּנִי-עֲשׂוֹ (דברים ב' ח'), א"ר יוסי בן חנינא מי גרם שלא יפלו בני עשו בידנו, **מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה** הערבות וגו', שלא הלכנו בדרכים הערבות של הקב"ה. **מֵאֵילַת**. שלא קיימנו אילותיה ושבועתיה של תורה. **וּמַעֲצָן גִּבֹר**. דעצינן לגיברא דעלמא, דאמר' כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כ"ד ז'), ולא עבדי'. **וַנַּפְּן וַנַּעֲבֹר**. נשתעבדנו למלכיות.

וַנַּעֲבֹר ... כְּנִי-עֲשׂוֹ – גרשיים רביע, כעין יצא מענינו ללמד על עצמו או על הכלל כולו יצא. ע"י **מֵאֶת אֲחֵינוּ כְּנִי-עֲשׂוֹ** – דרגא מונח רביע, המרמז ליצר הרע הגורם לבני ישראל שלא ללכת בדרך הערבה של הקב"ה וכך נופלים בשעבוד גלויות ובמיוחד בשעבוד עשו הוא אדום. אבל כאשר ישראל עושים פסקא באמצע ומתקנים היצר אין בני עשו משתעבדין בנו עוד ומגיע מלך המשיח והגאולה... רבנין אמרי אימתאי אין בני עשו משתעבדין בכך (בישראל). **מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה**, כשנלך בדרכים הערבות של הקב"ה. **מֵאֵילַת**, כשנקיים אילותיה ושבועתיה של תורה, כך (נעצו) [נעצור] יצרא בישא קודם יצרא טבא, ואם עשינו כן, ונפן ונעבור דרך מדבר מואב, מיד בנה של מואבית בא מלך, זה מלך המשיח, אמ' הקב"ה צמחא טבא מיניה, ואתון מתגרין וליה מהני ידך.

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים פרשת דברים

וזה ענין שנזכר כאן בפירוש אתם עובדים בגבול אחיכם בני עשו וגו', וכן אחר כך **וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֲחֵינוּ כְּנִי-עֲשׂוֹ** וגו', ולמה נזכר כאן האחוה בשלמא שם בשליחות אליו נאמר כה אמר אחיך ישראל על פי מה שאמרו במדרש (במדבר רבה י"ט ט') משל לשני אחין שיצא עליהן שטר חוב וכו' אבל כאן למה הזכיר האחוה. אך הענין הוא על פי מה שכתב האר"י הקדוש בענין מה שאמרו (חגיגה ט"ו א) נוטל חלקו וחלק חבירו בן עדן ונוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנום שכל אחד מישראל יש לו נפש אחד כנגדו באומות העולם ומה בא השאור שבעיסה בלב ישראל שיש בו גם כן מהרע. וכן יש לעומתו בהרשע שהוא באומות העולם קצת מה מהטוב גם כן וכמו שנאמר (נחמיה ט', ו') ואתה מחיה את כולם וצריך זאת להוציא ממנו. ועשו ויעקב הם היו הראשונים זה לעומת זה וזה וגו' **וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֲחֵינוּ כְּנִי-עֲשׂוֹ** – גרשיים דרגא מונח רביע, דרגא מונח רביע בתפקיד תיקון לחטא אדם הראשון, גרשיים מרמז להעברה של יצר הרע מהמקביל לישראל באומות אל הישראלי, והעברה של היצר הטוב מהישראלי למקבילו באומות העולם. כאשר תגבר השפעת היצר הטוב מישראל אל האומות, ימחק היצר הרע ויהיה תקון לעולם.
ראה **דרגא מונח רביע**, ראה **גרשיים מונח רביע**

40. דברים ב,יב: (שני מופעים של דרגא מונח רביע)

וּבְשַׁעִיר יִשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֲשׂוֹ יִירָשׁוּם וַיִּירָשׁוּם וַיִּשְׁמְדוּם מִפְּנֵיהֶם וַיִּשְׁבּוּ תַחְתָּם
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר-נָתַן ה' לָהֶם:

וּבְנֵי עֲשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע
בבלי שבת פה,א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: (מאי) דכתיב (בראשית לו) אלה בני שעיר החרי יושבי הארץ; אטו כולי עלמא יושבי רקיע ניהו? אלא שהיו בקיאיין בישובה של ארץ שהיו אומרים: מלא קנה זה - לזית, מלא קנה זה - לגפנים, מלא קנה זה - לתאנים, וחורי - שמריחים את הארץ, וחוי - אמר רב פפא: שהיו טועמין את הארץ כחויא. רב אחא בר יעקב אמר: חורי - שנעשו בני חורין מנכסיהן. **ילקוט שמעוני תורה פרשת וישלח רמז קלט**

מאי גבול ראשונים אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יונתן דכתיב אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ אטו כולי עלמא יושבי רקיע ניהו אלא שהיו בקיאיין בישובה של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזיתים, חורי שמריחין את הארץ כחויא, למה נקרא שמם חוי שטועמין את הארץ לאיזה דבר ראוי כנחש שמאכלו עפר, חורי, רב אחא בר יעקב אמר שנעשו בני חורין מנכסיהן כדכתיב ובני עשו יירשום ולא הצריכו לעבוד את אדמתן:

ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן רסו

(שבת פ"ה א' (סי' ר"א, כ"ב ד'))

חוי שטועמין את הארץ (כחויאי) [כחויאי]. לאו היינו חוי דשבעת עממים אלא חורי דהכא הוה קרי ליה חוי דכתיב עשו לקח את נשיו מבנות כנען היא אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי והכי מוכחי קראי שעל ידי תמנע פילגש אליפז ואהליבמה אשת עשו חורישו את החוי.

סיכום: וּבְנֵי עֲשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע

ע"פ בבלי שבת פה,א, ילקוט שמעוני וישלח קלט, ספר הישר לר"ת רסו, משמע כי החורי שמם גם החוי (ולא החוי של שבעת עממי כנען) ושמן מעיד על שטועמין את הארץ לאיזה דבר ראוי כנחש שמאכלו עפר,

וע"פ ספר הישר עשו לקח את נשיו מבנות כנען היא אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי והכי מוכחי קראי שעל ידי תמנע פילגש אליפז ואהליבמה אשת עשו חורישו את החוי. ושתי נשים אלו באות מהחורי – החוי (רמז לנחש) והורתם מעריות שאל זה מרמז בין היתר פיתוי הנחש את חוה לאכול מעץ הדעת (בראשית ג) הנחש השיאני, שהטיל בה רוח זוהמה (ילקוט חדש אדם והדורות עד נח) יש המפרש עשה בי מעשה אישות. ואפשר להסביר זאת שהטיל בחוה שבע מידות רעות ובהן התאוה שהתגלתה במעשי החורי - החוי.

ע"פ **פרי צדיק** דברים ב, ח, יש בהרשע שהוא באומות העולם קצת מה מהטוב המושפע ממקבילו בישראל ובפסוק דב' ב,יב דבר זה מתבטא בתפקיד תבנית טעמי **כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל** – דרגא מונח רביע, תיקון היצר הרע באומות וכאן השפעה לבני עשו שנאמר עליהם

וּבְנֵי עֲשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע, היינו עקרו אומה בעלת יכולות מיוחדות ליישוב העולם, כמו שהנחש היה אמור להיות שמש גדול לאדם, אבל מקולקלת במעשיה כמו הנחש. מעשי בני עשו בעקירת החורי – החוי מחליש את השפעת הנחש בעולם ומסייע לתיקון העולם שיבוא כאשר ישראל יתקנו עצמם.

ראה **דרגא מונח רביע**

== - ע"כ לשמור **דברים ב,ח: דברים ב,יב:** דרגא מונח רביע ביחד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור'ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.6 דברים א,א (התשע"ו)

דברים א,ח: ראה נתתי לפניכם את-הארץ

באו ורשו את-הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאבדתיכם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם:

(בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול ואבדתיך ואגדלה שמך ונתתי בך ברכה:

האבות הם המרכבה לה' בארץ כמו שנאמר ב-(בר' לך-לך יב,ב) ונתתי בך ברכה – (כלי יקר) ד"ה (בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול ... אתה תהיה מקור הברכות ... ועי' דרישת הארץ הקדושה הקב"ה דורש את כל הארצות נמצא שע"י שתדבק במקום שהוא מקור הברכות תהיה גם אתה מקור לכל הברכות וע"י שתדבק בשכינה יהיה פיך כפי הש"י ובידך לברך לכל מי שתדבק.

(במדבר) (בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול זה שאומרים אלהי אברהם וגו'

(בר' לך יב,ב) ואבדתיך בממון זה שאומרים אלהי יצחק כי הוא נתברך בממון יותר מכולם שנאמר (בר' תולדות מ,יב) ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא פשנה ההוא מאה שערים ויבכרנהו ה':

טט – אפשר שלכן ב-(ד' א,ח) ליצחק במהפך - שלא על דרך הרגילות בממון.

(בר' לך יב,ב) ואגדלה שמך - זו שאומרים אלהי יעקב כארז"ל (בר' וישלח ל,ג) ויקרא-לו אל (אלהי ישראל) קראו לו ליעקב אל

וכפשוטו נקרא בשם ישראל... אבל אברהם לא היה כי אם אב המון גוים.

ה' – תלשא לאבדתיכם - קדמא ואולא במלה אחת, תבנית שקילות, התורה מעידה על האבות שהש"י רוממם על כל הנבראים, הפקיד בידם כח הברכות שהיו קודם לכן נחלתו הבלעדית

דברים א,ט: ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא-אוכל לבדי שאת אתכם:

רש"י (ד' א,ט) ואמר אלכם בעת ההוא לאמר - מהו לאמר - אמר להם משה, לא מעצמי אני אומר לכם' אלא מפי הקדוש ברוך

הוא: לא-אוכל לבדי שאת אתכם - אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל' אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים

והוריד את המן והגיז את השליו לא היה יכול לדונם, אלא כך אמר להם, (ד' א,ט) ה' אלהיכם הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינין. וכן אמר שלמה (מלכים א' ג, ט) כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה, אפשר מי שכתוב בו (שם ה, יא) ויחכם מכל האדם' אומר מי יוכל לשפוט, אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות, שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות אני נתבע, שנאמר (משלי כב, כג) וקבע את קובעייהם נפש:

(שפת'ח ט) ר"ל כיון דכל לאמר לדרשה הוא או פירוש לאמר לאחרים או פירוש צא ואמרו להם דברי והשיבני או פירוש השיבני על דברי ואחד מכל הפירושים לא שייכים הכא לכך פריך מאי לאמר:

(שפת'ח י) כלומר אפילו היה בדעתי לשאת אתכם כדי שאקבל שכר לא אוכל כי הקדוש ברוך הוא מיחה בי וזהו שכתוב לאמר ר"ל הקדוש ברוך הוא אמר לי בפירוש שלא לעשות וכן פירש רש"י בסמוך אם אומר לקבל שכר לא אוכל הוא שאמרנו כו' דהיינו מה שפירש כאן:

לאמר - אתנה כמגביל, (א) הקב"ה אמר לי בפירוש שלא לשפוט את ישראל לבד. (ב) שלמה המלך אמר שדייני ישראל מוגבלים לדון דין אמת ואם דנים שלא כשורה הם נתבעים על כך. ושלא כדייני אומות העולם שאינם נענשים על עיוות דין.

לא-אוכל - מקף כרב-מצב משמעות (א) אינו יכול (ב) יכול ואינו ראשי, וזה שפרש"י שה' לא הרשה לו לנהוג כך.

לא-אוכל לבדי - מרכא טפחא כיתור לרבות על משה דיינים כמסקנה מפירוש על רמב"ן (א) לדון בסוגיות המחייבות שלושה, חמישה, שבעה, כ"ג, ע"א דיינים (ב) ההתארגנות המשפטית מבטאה גם התארגנות צבאית לבוא לארץ לכבשה, ליורשה, להתנחל בה. ומוכן שהפירוש מחייב הנהגה רוחנית, שיפוטית, ממשל מקומי וצבאי במדרגות שונות ובלשון ספר במדבר שרי אלפים, מאות, חמישים ועשרות. בעת ההוא - מרכא טפחא כיתור לרבות, ע"פ מפרשים שונים (רמב"ן, אברבנאל) הדבר קשור לברור מתי וכמה פעמים הגיע יתרו למחנה ישראל ויעץ למשה בענין מנוי הדיינים. אמנם משה שמע לעצת יתרו, אבל ע"פ הדרכת ה' הקים הנהגה רוחנית שיפוטית אורחית וצבאית לעת המדבר ולעת הכניסה לארץ.

דברים א,י: ה' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב:

רש"י (ד' א,י) (ד' א,י) ה' אלהיכם הרבה אתכם, והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינין

(שפת'ח נ (ד' א,י)) פירוש היכא דיש בידם (טט: של הדיינים) למחות ולא מיחה:

ה' אלהיכם - מרכא טפחא כיתור לרבות על דיני שמים דיני אדם וכשם שה' דן דין אמת כך על דייני ישראל לדין דין אמת, וכשם שה' מוחה בישראל ע"י נביאיו כל על הדיינין למחות בעם, ואם לא מיחו אז הרבה - מונח כמרכבה ענישת הדיינין בגלל אתכם. (א) חיוב הדיינים גם על טעות בדיני ממונות כאמר שלמה (פרש"י (ד' א,י)) אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות אני נתבע, (ב) חיוב הדיינין במחאה בעם לנהוג בדרך ה'.

והנכם היום - מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני לימודים:

(א) לימוד על הצדיקים [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים (המתחיל בדף א עמוד א)] ...

והנכם היום ככוכבי השמים לרב. א"ר שמעון בן יוחאי שובע שמחות פניהם של צדיקים דומות לעתיד לבוא לחמה שנאמר (שופטים ה) ואהביו כצאת השמש. ללבנה שנאמר (שה"ש ו) יפה כלבנה. לרקיע שנה' (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע. לכוכבים שנאמר (שם) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

(ב) לימוד על כלל ישראל [רש"י (ד' א,י)] והנכם היום ככוכבי השמים - וכי ככוכבי השמים היו באותו היום, והלא לא היו אלא שישים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים כיום' קיימים כחמה וכלבנה? וככוכבים:

הסבר לתבנית הטעמים של אתכם והנכם היום. ההסבר הוא פתוח על הקביעה של [התורה"מ (המלבי"ם) יג] על (מ' אח"מ טז, ז) יצנה - אתנה, בגדי-קדש הם - מונח זקא-קטן, וכל מקום שהקדים הטעם אל הדין נדרש תמיד, וע"כ דרשו שמה שלא אמר ורחץ במים את בשרו בגדי קדש הם (טט: אלא בסדר הפוך). כי בצד אחד מה שכתוב בגדי-קדש נמשך גם למעלה (אלפניו),

... אתכם - אתנה והנכם היום - מונח זקא-קטן, תבנית טעמים קיסר (כאן אתנה) מונח זקא-קטן והתוכן הוא תאור (או טעם) ואחריו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

תיאור (או פעולה, הדין, או שניהם פעולה), אפשרות לתבנית טעמים המלמדת אלפניו ולאחריו או מאחריו אל אלפניו. הלימוד מאחריו אל אלפניו הוא, כפי שהביא [רבינו החיי] שישראל **פְּכוּכְבֵי הַשְּׁמַיִם** (הכתוב אחרי **וְהַיְיָ הַיּוֹם**) חזונים סביב לכבוד ה' **אֱלֹהֵיכֶם** הכתוב לפניו.

דברים א,יב: אֵיכָה אֶשָׂא לְבָבִי טְרַחְכֶם וּמְשַׁאֲכֶם וְרִיבְכֶם:

בפסוק (דב' א,יא) משה רבנו ברך את ישראל בשפע ברכות משלו ובאין קץ ברכות ה'. לכן הפסוק (דב' א,יב) נראה כהיפוך. והנה נאמר ב-[**דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יג**] ... ד"א (**דב' א,יא**) **יִסְרָף עַלְיִכֶם כְּכֶם** א"ר אחא יכולין היו ישראל לומר לו רבינו משה אנו יש בנו אחד מכל הדברים שאתה מוכיחנו וקבלנו תוכחותיך אלא שתקו לפיכך הוא אומר ככם צדיקים כיוצא בכם מקבלים תוכחות ושותקים.

ונאמר ב-[**דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יב**] ... לעתיד לבא (**דב' א,יא**) **לְרִיב** (טט): אל תקרי לרב בחולם אלא לרב בקמץ) אתם עתידים להיות דומין לריבכך ... ועד שהמלאכים שואלים מהם הלכה כנאמר בהמשך המדרש הנ"ל ... ד"א א"ר אבא לעתיד לבא עתיד מחיצתן של צדיקים להיות לפנים ממלאכי השרת והם שואלים להם מה הלכות חידש הקדוש ברוך הוא היום.

ונאמר ב-[**דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יא**] ... ועוד אמר דוד (**תה' יח,מד**) **תְּשִׁימֵנִי לְרֵאשׁ גִּזְיָם** א"ר ברכיה אם דנת את הגוי בא הוא ומוסרך לאלוה, ומי הוא אלהי האלהים הרואה ואינו נראה, אמר להן משה לישראל חייכם שאני יכול לטעון עשרה כיוצא בכם ומאה כיוצא בכם ולמה (**דב' א,ט**) **לֹא־אוּכַל לְבָבִי שְׁאֵת אֶתְכֶם**: ש(**דב' א,יא**) ה' **אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם** על גבי דיניכם.

ונאמר ב-[**דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן י**] (**דב' א,יא**) ה' **אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם**, הלכה אדם מישראל שנתמנה חכם או דיין על הציבור מהו שיהא מותר לו לרדן לעצמו כך שנו רבותינו אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד שנא' (**איוב כג,כג**) **וְהוּא בְּאֶחָד וְיָמֵי יְשִׁיבֵנּוּ**, ומהו **וְהוּא בְּאֶחָד**, אמר ריש לקיש שהקב"ה דן וחותר לעצמו, א"ר ראובן ומהו חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת ... רבנין אמרי בוא וראה בשעה שנתמנה משה על ישראל אמר להן איני יכול לישא את (**דב' א,יב**) **מְשַׁאֲכֶם** לעצמי אלא מנו לכם דיינים שיהיו דנין אתכם שנא' (**דב' א,יב**) **הֲבֵי לָכֶם אֲנָשִׁים**,

מדרשות אלו יובן שאין משה רבנו מתלונן על ישראל אלא אומר שעם ישראל בעלי דעת ונתמכים ע"י ה' ורק ה' דן יחיד דין אמת לכן ראוי שתהיה הנהגה ע"י דיינים רבים להגיע להנהגת אמת.

לשאלת משה רבנו **אֵיכָה אֶשָׂא לְבָבִי** את גדולת ישראל עונים טעמי המקרא מרכא טפחא כיתור לרבות, כקבוצת פרטים העשויה להתרחב תרבה ותטפח מנהיגים כמוך. **לְבָבִי** – אתנה, כאשר אני משה מוגבל, שה' תומך בישראל. **טְרַחְכֶם וּמְשַׁאֲכֶם** – מרכא טפחא כיתור לרבות, את יכולתם המשפטית בהלכות **וְרִיבְכֶם** – סלוק, מגביל שלא ידון דיין הנוגע לעצמו ע"י עצמו.

דברים א,כ: נֹאמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד־תֵּר הָאָמֹרִי אֲשֶׁר־הָיָה אֱלֹהֵינוּ נִתָּן לָנוּ: פְּסִיקְתָא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים [המתחיל בדף א עמוד א]

נֹאמַר אֲלֵכֶם. אמר להם לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה. באתם עד הר האמורי:
נֹאמַר אֲלֵכֶם – טפחא כרבויו ושנוי, אתנה כמגביל. **נֹאמַר** – טפחא כרבויו ושנוי, האמירה כביכול של משה אבל טעם טפחא כרבויו ושנוי מלמד כדרשת [לקח טוב] לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה.

דברים א,כא: רָאָה נָתַן הָיָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֶיהָ רָשׁ פֹּאשֵׁר דְּפָרַר הָיָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֶיךָ לָךְ אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת: פְּסִיקְתָא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים [המתחיל בדף א עמוד א]

[דף ג עמוד ב] **רָאָה נָתַן הָיָה אֱלֹהֵינוּ**. לא מאומד ולא משמועה אלא מה שאתם רואים בעיניכם. עלה רש. מיד:
רָאָה – תלשא התפקיד שיעור, אומד. כאן ע"פ דרשת [לקח טוב] לא מאומד

דברים א,כז: וַתִּרְנְנוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וַתִּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת הוֹי אֲתָנּוּ הוּצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאָמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ:

ספורנו במדבר שלח-לך יד,ג ולמה ה' מביא אותנו, מה חטאנו לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך, כי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם בשביל גלוליהם במצרים או לסבה אחרת כאשר העיד באמרו (דברים א,כז**) וַתִּרְנְנוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וַתִּאמְרוּ בְּשִׁנְאָת הוֹי אֲתָנּוּ הוּצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאָמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ**: אמרו **בְּשִׁנְאָת הוֹי אֲתָנּוּ** הוציאם מארץ טובה היא מצרים, וזה מחשבה ודיבור לא ראויים לחלוטין, המפרש את הנאמר (**במדבר שלח-לך יד,ג**) **הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם**: דרגא מרכא-כפולה טפחא בתפקיד נעשה מעשה שאינו ראוי...

דברים ג,כב: לֹא תִירָאוּם כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנְּלַחֵם לָכֶם: ס

[אגדת בראשית (בובר) פרק טו] [א] (**תהלים כז,א**) **לְדָוִד ה' אֱלֹהֵי אֲרִיֵּל וְיִשְׁעֵי מִמֵּי אֵיבָרָה ה' מַעֲוֹלֹתַי מִמֵּי אֶפְסָד**: זש"ה (**דב' ג,כב**) **לֹא תִירָאוּם**, שבשעה שישראל יראים מן המקום, אף האומות יראים מהן, **מלבי"ם (דב' ג,כב)** לא, וע"כ **לֹא תִירָאוּם** כי באשר מלחמת יהושע היתה קרובה אל הטבע א"ל שבכ"ז לא יירא **כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנְּלַחֵם לָכֶם**: כמו שעזר לכם במלחמת סיחון ועוגו הגם שהיה בדרך מלחמה, (**דב' ג,כב**) **לֹא תִירָאוּם** – טפחא אתנה, כתבנית (**דב' וא יד,ג**) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**: אמונת היחוד בה' אחד, היא המעוררת במאמין את יראת ה' בלבד ולכן אין מקום ליראה אחרת וה' נלחם עבור יריאיו והאומות יראים מה'.. **כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם** – יתיב מונח זקר-קטן, יתיב בתפקיד דווקא כך, זקר-קטן שני לימודים. לימוד (א) ארון ה' ובו שברי הלוחות יוצא למלחמות ישראל. וכך גם מפורש על הנאמר על הארון ב-(שמואל ב יא) במלחמות דוד.

[משנה סוטה פ"ח,מ"א] ... (**דב' שפ' כד**) **כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם הַהֲלֹךְ עִמָּכֶם הַלְלַחֵם לָכֶם עִם־אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם**: זה מחנה הארון: אמנם הפסוק המובא במשנה סוטה אינו הפסוק שאותו מסבירים (**דב' ג,כב**) אבל התוכן כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם וגם תבנית הטעמים שלו זהה בשני הכתובים.

לימוד (ב) [בבלי סוטה מב,א] (**דב' שפ' כד**) **כִּי הֵי אֱלֹהֵיכֶם הַהֲלֹךְ עִמָּכֶם** - הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – ההללים ק"ט, ט"ז, טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מחצית פשטא = מרכא**; **מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה** – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק** – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי'ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה = חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

1.7 דברים א,א (התשע"ז)

דברים א,ד: ותענו אתי ותאמרו טוב-הדבר אשר-דברת לעשות:

[טו] ואקח את-ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אותם ראשים עליכם

שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת ושרים לשבטיכם: [טז] ואצנה את-שבטיכם ...

(דב' א,ד) ותאמרו - (אתנה של חצי הפסוק הקודם) מונח זקא-קטן במלה אחת (א) בתפקיד מידה (יח מל"ב מידות של רבי אלעזר בן הריה"ג)

מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. כלל ישראל בדורו קבלו ברצון עליהם את עצת משה רבנו ב-

(דב' א,ג) הָבו לָכֶם אַנְשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים וְיָדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאַשְׁמִם בְּרָאשֵׁיכֶם: וכך אמורים לנהוג בכל הדורות, למנות דיינים שרוח הבריות נוחה מהם כפי שמוסבר בהמשך.

(דב' א,ד) ותאמרו טוב-הדבר אשר-דברת לעשות – (אתנה) מונח זקא-קטן והוא פעולה ואחריו עוד פעולה **טוב-הדבר אשר-**

דברת לעשות (אמנם בשני פעלים עומדים), תבנית טעמים העשויה ללמד לאחריו ואלפניו. **לימוד לאחריו** (אל א,טו) הבעת ההסכמה להצעת משה רבנו ב-(א,ג) שהסתימה במלה **לעשות** ש-**רש"י** פירשה אם הייתי מתעצל, אתם אומרים: 'עשה מהרה'. ואכן משה עשה

מיד כנאמר ב-(טו) **ואקח את-ראשי וגו'**. **לימוד לפניו (דב' א,ד) ותאמרו** מלמדת לכתוב לפניו **(דב' א,ד) ותענו אתי** כלהלן:

(דב' א,ד) ותענו אתי – טפחא ללא מרכא לפני עשויה לפעול בתפקיד ללמד לכתוב לפניו אל **(דב' א,ג) הָבו לָכֶם אַנְשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים וְיָדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאַשְׁמִם בְּרָאשֵׁיכֶם:**

כלומר פסוק (א,ד) עשוי להיות הבסיס למאמר **[בבלי סנה' פחב]**, כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה ממנו - יהא דיין בעירו, וה-**רמב"ם בפ"ב ה"ו מסנהדרין** פי' **(דב' א,ג) וְנִבְנִים וְיָדְעִים** אלו שרוח הבריות נוחה מהם. אפשר כי פסוק (א,ד) בהסכמת כלל

ישראל לאפיון תכונות הדיינים שהציע משה ב-(א,ג) הוא מקור למנוי דיינים כהמשך הרמב"ם שרוח הבריות נוחה מהם, וכמה יהיו אהובים לבריות בזמן שיהיו בעלי עין טובה, ונפש שפלה, וחברתן טובה, ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות.

לימודים נוספים מ-**(דב' א,ד) ותענו אתי** – (סלוק) טפחא אתנה, זה כתבנית **(דב' וא' וד) שמע ישראל** מלמד שכלל ישראל מצפה מדייניו להיות דוגמא להתחזקות בקבלת עול מלכות שמים כהמשך **[בבלי סנה' פחב]** איזהו בן העולם הבא? ענותן ושפל ברך, שייף עייל שייף

ונפיק **[רש"י]** שוחה נכנס ושוחה יוצא), וגריס באורייתא תדירא (לומד תורה תדיר), ולא מחזיק טיבותא לנפשיה (טובה לעצמו, אלא פועל למען הציבור). וכהמשך ה-**רמב"ם שם** גבורים במצות ומדקדקים על עצמם וכוכשין את יצרן עד שלא יהא להן שום גנאי ולא שם רע

ויהא פרקן נאה ... ומה משה רבינו עניו אף כל דיין צריך להיות עניו, **(שמ' ית' יחבא) רְאֵי אֱלֹהִים** כמשמעו, **שְׁנָאֵי בַצַּע** אף ממון שלהם אינן נבהלין עליו, ולא רודפין לקבץ הממון, שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו, אנשי אמת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן, אוהבין את האמת ושונאין את החמס ובורחין מכל מיני העול.

[רש"י] (דב' א,ד) ותענו אתי וגו' - החלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממש שנצטערת עליה (טט: על התורה). אלא ידעתי מחשבותיכם. הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו אנו

מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים (טט: ע"פ ספרי, מדרש תנאים, מדרש אגדה)

(דב' א,ד) לעשות - אם הייתי מתעצל, אתם אומרים עשה מהרה:

[שפת"ח ח] רצונו לתרץ הא כל הדברים שדיבר משה לישראל דברי תוכחות הם היאך אמר להם **ותענו אתי ותאמרו טוב-הדבר**

וגו' אדרבה הא מספר שבחן שהרי עשו כאשר צוה להם משה. ועל זה פירש חלסתם וכו' ר"ל בשביל הנאה עשיתם. חלסתם לשון חלוטין:

טט: ע"פ פשט הלימוד של המדרשים ושפת"ח, הסכמת כלל ישראל להצעת משה רבנו אינה מקבלת עול ואמונת חכמים אלא להנאת עצמם בשיחוד עתידי של הדיינים. דעתם כי משה דן אותם לכף חובה.

אבל תבנית הטעמים **(דב' א,ד) ותענו אתי** – (סלוק) טפחא אתנה, זה כתבנית **(דב' וא' וד) שמע ישראל** מרמזת כי תשובתם כנה מתוך שאיפה להתחזק בקבלת עול מלכות שמים תחת הנהגה המשמשת להם דוגמא.

וילקוט שמעוני תורה פרשת דברים רמז תתב ד"ה] (דב' א,ד) ותענו אתי ותאמרו, היה לכם לומר משה רבינו ממי נאה ללמוד תורה

ממך או מתלמידך או מתלמידי תלמידך ולא ממך שנצטערת עליה כענין שנאמר **(שמ' תשא להכח) וְיִהְיֶהֱשֵׁם עִסְהוּ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה** וגו', אלא יודע אני מה שתחת עקבי רגליכם הייתם אומרים עכשיו הוא ממנה עלינו דיינין (שהן מונין) [שמונים] אלף חסר (אחד)

[אלף] ופרוטרוט, אם אינו בני הרי הוא בן בני ואם אינו בני בני אנו מביאין דורון והוא נושא לנו פנים בדין, לכך נאמר **(דב' א,ד) ותענו אתי**, כשהייתי מתעצל בדברים הייתם אומרים יעשה הדבר במהרה **(דב' א,טו) ואקח את-ראשי שבטיכם וגו' (דב' א,טו) ואצנה את-**

שבטיכם, משכתים בדברים, אמרתי להם אשריכם על מי באתם להתמנות על בני אברהם יצחק ויעקב בני אדם שנקראו אחים ורעים, כרם חמד נחלה, צאן מרעיתו וכל לשון חיבה, **(דב' א,טו) אנשים חכמים וידעים** זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה הלך ולא

מצא אלא שלשה אנשים חכמים (ונבונים) וידועים, **[ראשים]** (שיהו מכובדים) **עליכם**, ראשיכם במקח, ראשיכם בממכר, ראשיכם במשא ומתן, ראשיכם בכניסה ויציאה נכנס ראשון ויצא אחרון לכך נאמר **ואתן אותם ראשים עליכם** שיהו מכובדים עליכם, **שרי אלפים** שאם היו (אלף) [אלא] תשע מאות תשעים ותשעה חסר אחד נתפס שר אלף, **ושרי מאות** שאם היו (מאה) [אלא] תשעים ותשעה חסר אחד נתפס שר מאה, וכמו כן **ושרי חמשים ושרי עשרת**, אלו המכים ברצועה כענין שנאמר **(דה"ב יט,יא)**

ושרים הלום לפניכם. ואומר **(נחמיה ח,יא) והלויים מחשים לכל-העם לאמר וגו'**,

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (דב' א,טו) ד"א ושרים לשבטיכם, לפי שהיו השופטין במנין שרי מאות ... חמשים ... עשרות אבל השוטרים היו כפי צורך בלא מספר. אפשר שטעם **ושרים** טפחא בתפקיד של מלמד לכתוב לפניו (א) השוטרים שליחי כל דרגות

השופטים ואם הם לויים אז גם לא קשורים לשבט וללא פניות; (ב) ע"פ לשון הילקוט 'נתפס שר אלף ... נתפס שר מאה' השוטרים גם מענישים את השופטים כשליחי ב"ד. **(דב' א,טו) ואצנה את-שבטיכם** אמרתי להם הוו מתונים בדין שאם בא דין לפניכם פעם ושתיים

ושלש אל תאמרו כבר בא דין זה לפני ושניתיו ושלשתיו אלא הוו מתונין, וכך היו אנשי כנסת הגדולה אומרים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה **[אבות דר' נתן פ"א]:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצויות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשפעות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מתיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

דברים א,טז: וְאֶצְוָה אֶת-שְׁפִטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לְאמֹר שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו וּבֵין גְּרוֹ:

[מדרש תנאים] (דב' א,טז) וְאֶצְוָה (פשטא בתפקיד פעם אחת, פעם ראשונה) **אֶת-שְׁפִטֵיכֶם** (מקף כרב-מצב התנהגות השופטים, א) בלתי סבלן (ב) מתון בדין, **שְׁפִטֵיכֶם** – מונח זקף-קטן במלה אחת (א) בתפקיד מידה (ית מל"ב מידות של רבי אלעזר בן הריה"ג) מדבר שנאמר במקצת ונוהג ככל, ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. מתון בבוא נושא לדין בפעם ראשונה, מתון בדין בבוא אותו נושא בפעם המי יודע כמה) אמר להם הווי מתונין בדין שלא תאמר והואיל ובא דין זה לפני פעם שתיים ושלישיתיו אלא היו מתונין בדין וכן אנשי כנסת הגדולה אמרו היו מתונין בדין (וְאֶצְוָה אֶת-שְׁפִטֵיכֶם – פשטא מונח זקף-קטן שני לימודים בעלי אופי בפשט הכתוב) (ט: א) והעמידו תלמידים הרבה (ט: ב) ועשו סייג לתורה:

(המשך מדרש תנאים) **בְּעַת הַהוּא** (מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב. כאן רבוי ההשתעבדות לצרכי צבור, בלימוד, בדין) **לְאמֹר** (אתנה כמגביל כאן את הדיינים והחכמים להקדיש עצמן לציבור ולא לעיניניהם הפרטיים) אמר להם לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם עבדים משועבדים לצבור: מעשה בר' אלעזר חסמא ור' יוחנן בן נורי שהושיבן רבן גמליאל לשיבה ולא הרגישו בהן התלמידים לעתותי ערב באו וישב להם אצל התלמידים וכך היתה מדתו של רבן גמליאל כל זמן שהיה נכנס והיה אומר להם שאלו היו יודעין שאין שם קינתור וכל זמן שהיה נכנס ולא היה אומר להן שאלו היו יודעין שיש שם קינתור כיון שנכנס רבן גמליאל אמר להן אלעזר חסמא ויוחנן בן נורי עכשיו הודעתם את עצמכם שאין אתם באים לשמש בשורה לצבור לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם עבדים משועבדים לצבור:

שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה על שני לימודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

לימוד (א) (המשך מדרש תנאים) **שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם** (מהפך פשטא בתפקיד מוציא הכתוב מפשטו ומרחיבו מדין בין ישראלים בלבד אל דין בין ישראל לגוי, ועוד שיתבונן הדיין באיזה מערכת חוק התובע והנתבע מסכימים להתדיין ולדונם לפי אותה מערכת משפטית) כך היתה מדתו של ר' ישמעאל אם באו שנים לדין לפניו אחד גוי ואחד ישראל אם באו לדון בדיני ישראל היה מזכה את ישראל ואם באו לדון בדיני אומות העולם היה מזכה את הגוי. אמר מה איכפת לי שלא אמרה תורה אלא **שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם**:

לימוד (ב) אפשר שזה בפשט הכתוב. על התובע להביא ראיה, ועל השופט או שופטים לדון בראיה שהתובע הביא על-פי המערכת המשפטית שלפיה בחרו התובע והלווה להתדיין (דורש עיון) (המשך מדרש תנאים) רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך אלא אם באו לדון בדיני ישראל דנן בדיני ישראל בדיני אומות העולם דנן בדיני אומות העולם שלא אמרה תורה אלא **וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק** (לפי מערכת השיפוט שבה בחרו הישראלי והלא-ישראלי להתדיין לפניו): **וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק** לעולם הצדיק בצדקתו והתובע יביא ראיה. משל זה עטוף בטליתו וזה אומר שלי היא, זה יושב בתוך ביתו וזה אומר שלי הוא, זה חורש בפרתו וזה אומר שלי הוא, זה מחזיק בתוך שדהו וזה אומר שלי הוא. **וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק** על כולן הוא אומר התובע יביא ראיה: **בֵּין-אִישׁ** להוציא את הקטן מכאן אמרו אין דנין יתומים:

בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו (מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב. כאן מרבה על הכתוב את המצבים הנוספים) אין לי אלא בין איש לאיש בין איש לאשה בין אשה לאיש בין אומה למשפחה בין משפחה לחברתה מנ' ת"ל **בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו** מכל מקום: ומוסיף ב-**[מדרש אגדה]** בין בית לעלייה (כגון בבא בתרא אחים שירשו בית וחלקו ביניהם לבית ולעליה): **וּבֵין גְּרוֹ** זה שהוא אוגר אחריו דברים אמר לו חרשת תלם בתוך שדי והוא אמר לא חרשתי, המית שורך את שורי והוא אומר לא המית, המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית. הא מה ת"ל **וּבֵין** (מרכא בתפקיד רבוי דרשות כלהלן) **גְּרוֹ** זה שהוא אוגר אחריו דברים: ד"א **וּבֵין גְּרוֹ** זה שכינו: **וּבֵין גְּרוֹ** זה שושבינו: **וּבֵין גְּרוֹ** זה תותבו: ומוסיף ב-**[מדרש אגדה]** **וּבֵין גְּרוֹ** בין תנור לכירים. וצ"ע מה מלמד טעם סלוק במלת **גְּרוֹ**.

[בבלי סנהדרין ז, ב] ... דרש בר קפרא: מנא הא מילתא דאמרו רבנן הווי מתונין בדין - דכתיב לא תעלה במעלת, וסמך ליה ואלה המשפטים. אמר רבי אליעזר: מניין לדין שלא יפסע על ראשי עם קודש - שנאמר לא תעלה במעלת, וסמך ליה ואלה המשפטים. אשר תשים? אשר תלמדם מיבעי ליה! - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא: אלו כלי הדיינין. רב הונא, כי הוה נפק לדינא אמר הכי: אפיקו לי מאני חנותאי (רש"י: בגד מחנותי): מקל (רש"י: למלקות) ורצועה (רש"י: למכת מרדות עד שיחזור בו), ושופרא (רש"י: שופר לנדוי) וסנדלא (רש"י: לחליצה), **(דב' א,טז) וְאֶצְוָה אֶת-שְׁפִטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא** - אמר רבי יוחנן: כנגד מקל ורצועה תהא זריז (ע"פ רש"י) צו לשון זירה, וכאן זירור על והמקל והרצועה שיהו מטילים אימה על הציבור לשם שמים), **שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם** - אמר רבי חנינא: אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו, ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו, קרי ביה נמי **שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם**.

שְׁמַע בֵּין-אַחֵיכֶם וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב, הפשט עשוי ללמד על השופטים שלא ישמעו סיפור אחד הצדדים בלי נוכחות הצד השני. היוצא מן הפשט אזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין לפני שיבא בעל הדין חבירו.

רב כהנא (לומד המסקנה לדיין ולבעל הדין ממקור אחר) אמר מהכא: מ- (שמ' מש' כג, א) **לֹא תִשָּׂא - לֹא תִשָּׂא** - לא תשיא. **וּשְׁפִטְתֶּם צְדָק**, אמר ריש לקיש: צדק את הדין ואחר כך תחכהו (אפשר כי מוסיף דרשה מטעם מונח במלת **וּשְׁפִטְתֶּם** במשמע של מצב ביניים, שלבים במשפט), **בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו** אמר רב יהודה: אפילו בין בית לעלייה (ע"פ רש"י: חשב שווי הבית והעליה וחלק הכסף בשוויון), **וּבֵין גְּרוֹ** - אמר רב יהודה: אפילו בין תנור לכירים (רש"י: לשון מגור, תשמישי דירה, אל תאמר יטול זה תנור וזה כירה, שהרי תנור עודף על הכירה וצריך להוסיף דמים). **גְּרוֹ** - סלוק בתפקיד הגבלה, שלא יחלק תנור לזה וכירה לזה, אלא יעריך בדמים וחלק הכסף בשוויון.

(דב' א,טז) לֹא-תִכְרְוּ פְּנִים בְּמִשְׁפַּחַת רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: לֹא תִכְרְוּ. רַבִּי אֲלֵעָזָר אֹמֵר: לֹא תִנְכְּרוּ. אוּשְׁפִיזְכֵנָה דְרַב אֶתָּא לְקַמְיָה לְדִינָא אֲמַר לוֹ: לֹא אוּשְׁפִיזְכֵנָה אַתָּ? - אמר לו: אין. אמר ליה: דִּינָא אֵית לִי. - אמר ליה: [בבלי סנהדרין ת, א] פְּסִילָנָא לָךְ לְדִינָא (ע"פ רש"י: היות הזכרונות טובתך נפסלתי לדונך). אמר ליה רב לרב כהנא: פוק דייניה. חזייה דהוה קא גאים [ביה] (ע"פ רש"י: ראה שהאיש מתגאה בקשריו עם רב אסומך ובוטה בכך). - אמר ליה: אי צייתא - צייתא, ואי לא - מפיקנא לך רב מאונך (רש"י: אם לא תצית לפסק דיני אודיעך שאין רב יכול לסייעך, דמשמתינא (מנדה) לך).

(דב' א,טז) לֹא-תִכְרְוּ פְּנִים – קדמא ואזלא כעין כלל לדיינים לא לנטות בגלל סיבות לכאן או לכאן, כפרש רש"י לא תכירהו - אם הוא אוהבך. לא תנכרהו - אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחייבו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**: סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבו; מהפך פשט – מרכא = מרקי, רבו; דרנא – מוצר; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבו מתפסט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבו, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.8 **דברים א,א (התשע"ח)**

דברים א,ז: לא-תכירו פנים במשפט פקטן פגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא

והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו:

לא-תכירו – מקף כרב-מצב (א) מכיר ומתעלם (ב) מכיר ואינו מתעלם, וזה נשלל

לא-תכירו פנים – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד לדיינים בסדרי משפט

במשפט – רביע, ארבעה תנאים שעל הדיינים לנהוג בהם כדי שיהיה מתעלם מהכרת המתדיינים.

פקטן פגדל תשמעון – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב

לא תגורו מפני איש – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות שאחת לפחות יוצאת מפשט הכתוב

כי המשפט – מרכא טפחא, יתור לרבות **לא להים** – מרכא מרבה לימוד **הוא** – אתנה מגביל

[בבלי סנהדרין ז,ב] (דב' א,ז) לא-תכירו פנים במשפט רבי יהודה אומר: לא תכירהו. רבי אלעזר אומר: לא תכרהו. אושפיזכניה

ד(המארה של)רב אתא לקמיה לדינא (בא לדין לפניו) אמר לו: לאו אושפיזכני את (האם אינך מארה)? – אמר לו: אין (כן). אמר ליה: דינא

אית לי. – אמר ליה: **[בבלי סנהדרין ח,א] פסילנא לך לדינא** (ע"פ רש"י: היות והזכרתי טובתך נפסלתי לדונן). אמר ליה רב לרב כהנא: פוק

דייניה (צא ודון ענינו). חזייה דהוה קא גאסי [ביה] (ע"פ רש"י: ראה רב כהנא, שהאיש מתגאה בקשריו עם רב וסומך ובוטה בכך). – אמר ליה: אי

צייטא – צייטא, ואי לא – מפיקנא לך רב מאונך **(רש"י)**: אם לא תציית לפסק דיני אודיעך שאין רב יכול לסייעך, דמשמתינא (מנדה) לך).

(דב' א,ז) לא-תכירו פנים – קדמא ואולא כעין כלל לדיינים לא לנטות בגלל סיבות לכאן או לכאן, כפירש רש"י לא תכירהו –

(אפילו) אם הוא אוהבך (לפסוק לזכותו). לא תנכרהו – (אפילו) אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחיבו.

[ספרי דברים פרשת דברים פיסקא יז] (דב' א,ז) לא-תכירו פנים במשפט, זה הממונה להושיב דיינים (סיבה א) שמא תאמר איש

פלוגי נאה אושיבנו דיין (סיבה ב) איש פלוגי גבור אושיבנו דיין (סיבה ג) איש פלוגי קרובי אושיבנו דיין (סיבה ד) איש פלוגי הלוגי

ממון [הליניסטון] אושיבנו דיין נמצא מזכה את החייב ומחייב את הזכיי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע (איך ומה לדון ואינו

בעל תכונות הנדרשות מדיינים ראה (א,יג,יד,טו))מעלה עליו כאלו הכיר פנים בדין.

פקטן פגדל תשמעון, שמא תאמר הואיל ועני זה עשיר זה מצווה לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות תלמוד לומר **פקטן פגדל**

תשמעון.

[ספרי] דבר אחר פקטן פגדל תשמעון, שמא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר אזכנו ולכשיצא לחוץ אני אומר

לו תן לו שאתה חייב תלמוד לומר **פקטן פגדל תשמעון**.

פקטן פגדל תשמעון – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, כפי שמלמד **[ספרי]**. מהפך פשטא מרמז שלפחות

אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) הקטן והגדול אינם בשנים אלא בהונם. (לימוד ב) לפסוק אמת בין לעני בין לעשיר בין

למכובד ובין לשאינו מכובד. ולא לפי כבוד ואח"כ להמליץ לעשיר או המכובד לשלם בהחבא לעני או הלא מכובד שהיה זכאי.

[ספרי] לא תגורו מפני איש, שאם באים שנים לפניך עד שלא תשמע לדבריהם אתה רשיי לשתוק משתשמע לדבריהם אי אתה רשיי

לשתוק וכן הוא אומר **(משלי יז,ד) פוטר מים ראשית קדון ולפני התגלע הריב נטושי**: עד שלא נתגלה הדין אתה רשיי לשתוק משנתגלה

הדין אי אתה רשיי לשתוק, שמעת את הדין ואי אתה יודע לזכות את הזכיי ולחייב את החייב אתה רשיי לשתוק שנאמר **(זכריה ח,טז)**

אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את רעהו אמת ומשפט שלום, איהו הוא שלום שיש בו משפט אמת הוי אומר זה ביצוע (טט):

פשרה). רבן שמעון בן גמליאל אומר המעלה את הקטן למקום גדול והגדול למקום קטן זה ביצוע, וחכמים אומרים כל המבצע הרי זה

חוטא שנאמר **(תהלים ג) ובצע ברך נאצון ה'**: נמצא זה משבח את הדיין וזה מנאץ את יוצרו. (טט: מקובל שפשרה עדיפה)

לא תגורו מפני איש, שמא תאמר מתירא אני מפלוגי שמא יהרוג את בני או שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ את נטיעתי תלמוד

לומר **לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא** וכן יהושפט אומר **(דה"ב יט,ו) ונאמר אלהי-השפטים ראו מה-אתם עשים כי לא**

לאדם תשפטו כי לה'.

מפני איש – מקף כרב-משמע מלת **איש** (א) גדול בשנים מעל י"ג (ב) בלימוד אחד האיש הוא בעל ההון ו/או בעל ההשפעה (ג)

בלימוד השני האיש הוא אדם אלים. כאן התורה בוררת את מצב (ב) ו-א)

לא תגורו מפני איש – מהפך פשטא מקף זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, כפי שמלמד **[ספרי]**. מהפך פשטא מרמז שלפחות

אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. לימוד (א) בית-דין ממונה להכריע, לפשר במחלוקות שונות. משקיבל בעלי דין לדון בענינם חייב

להגיע לפסק וחולקים האם עדיף הכרעה לצד אחד, או פשרה. לימוד (ב) פשט הכתוב חשש מפני בעל דין אלים.

(דב' א,ז) פקטן פגדל תשמעון לא תגורו מפני איש – ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים כאן בין סלוק ואתנה. בתפקיד

כעין הקש מוסר לנביא ולכל מנהיג והקש הלכתי לדיינים. הקש המוסר נלמד ה-**[ספרי]** הבא.

[ספרי] והדבר אשר יקשה מכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אתה דין דין קשה, חייך שאני מודיעך שאי אתה דין דין קשה אני

מביא עליך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואתה אי אתה יכול לשמעו ואיזה זה דין דין של בנות צלפחד, וכן הוא אומר **(במ' פי'**

זוה) ויקרב משה את-משפטן לפני ה': ס, כיוצא בו אתה אומר **(שמ"א ט,יח) ונגש שואל את-שמואל בתוך השער ויאמר ה'גידה נא לי אייך**

בית הרעה: (שמ"א ט,יט) ונען שמואל את-שואל ויאמר אנכי הרעה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה הוא רואה, אני מודיעך שאי אתה

רואה, אימתי הודיעו בשעה שאמר לו **(שמ"א טז,א) מלא קרנך שמן ולך אשכולך אלישי בית-הלחמי כי-ראיתי בקניני לי מלך**: מהו אומר

(שמ"א טז,ו) ונהי בבואם ונרא את-אלהים ונאמר אף נגד ה' משיחו: אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אמרת אנכי הרואה, **(שמ"א טז,ו) ויאמר**

ה' את-שמואל אל-מבט אל-מראהו ואל-גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר ראה האדם כי האדם ראה לעיניו וה' ראה ללבו: סליק

פיסקא

הקש מוסר לנביא ולכל מנהיג ב-**[ספרי]** לומד מוסר למשה הנביא שלא היה לו לומר זאת, ומפני שנשמע מדבריו גאווה נשכה ממנו

ההלכה של בנות ירשות. **הקש** אל שמואל הנביא שנמע מדבריו גאווה ונעלם ממנו יכולת האבחנה שכל אחי דוד אינם מתאימים

למלכות.

הקש הלכתי לדיינים.

הפעלים **תשמעון** ... **תגורו** הם בלשון רבים ומרמזים לדין בפני רבים שהמינימום הוא שניים והיות ואין בית דין שקול, מוסיפים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שזור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שיש עוד שני הבדלים מדאורייתא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.9 דברים א,א (בהשתתפות נחלת יעקב) (התשע"ט)

1.9.1

דברים א,יח: וַאֲצִינָה אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

(ספרי דברים פרשת דברים פיסקא יח) (דב' א,יח) וַאֲצִינָה אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: אלו עשרה דברים

שבין דיני ממונות לדיני נפשות. מסומנים בתוך **[משנה סנהדרין פ"ד,מ"א]** להלן.

(דב' א,יח) וַאֲצִינָה אֶתְכֶם – (סלוק מפסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. הוא אשר למדנו ב-**[ספרי פיסקא**

יז] ש- (דב' א,יז) עוסק בדיני ממונות ומזה עובר בתמציתיות לדיני נפשות.

את כל-הדברים – (אתנה מחצי פסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. ממשיך מדיני ממונות לדיני נפשות.

כל-הדברים – מקף כבורר הבדלים בהלכות סדרי משפט **אשר תעשוון** (היינו הדיינים בבתי הדין).

אשר – מרכא מרבה, **תעשוון** – סלוק מגביל, ביחד כעין רבוי הגבלות, אפשר שמלמד על ההגבלות בסדרי המשפט דיני נפשות לעומת

דיני ממונות כפי שנלמד ב-**[משנה סנהדרין פ"ד,מ"א]** **[משנה סנהדרין פ"ד,מ"ב]** **[בבלי יבמות קב,א]** **[רמב"ם סנהדרין פי"א,ה"ו**

ה"א]

(א) כבר במשנה הראשונה בסנה' יש חיבור כזה **[משנה סנה' פ"א,מ"א]** [*] דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק

תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוציא שם

רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות:

(ב) מיד אחרי שלוש המשנות הראשונות בסנה' עובר לדיני נפשות **[משנה סנה' פ"א,מ"ד]** [*] דיני נפשות בעשרים ושלשה וגו'

[משנה סנהדרין פ"ד,מ"א] [*] אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות (ט:ט) בדרישה (ב:ט) ובחקירה שנאמר **(וי' אמר כד,כב) מִשְׁפַּט אָחָד**

יָהֵא לָכֶם (ע"כ) והסביר **[תורה תמימה (וי' אמר כד,כב)]** א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות צריכין דרישה וחקירה,

שנאמר משפט אחד יהיה לכם²⁰, ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה, כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין²¹ [סנהדרין ג'

א': **הערה**: מרבנן דיני ממונות נבדלים מדיני נפשות שלא צריך דרישה וחקירה.

(המשך **[משנה סנהדרין פ"ד,מ"א]**) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות (ט:ט) דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה (ט:ט) (ב):

דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה (ט:ט) דיני ממונות מטיין על פי אחד בין

לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטיין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה (ט:ט) דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני

נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה (ט:ט) דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל

מלמדין חובה (י:ט) דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל

המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה (י:ט) דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום (ט:ט) דיני

ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות ובוים שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בערב שבת

ולא בערב יום טוב:

שני ההבדלים נוספים מדאורייתא, כפי' **[דבר המשפט הלכות סנהדרין פי"א,ה"א]**

(דב' א,יח) וַאֲצִינָה אֶתְכֶם בְּעֵת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: ודרשו חז"ל בספרי: אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות

לדיני נפשות. וגם היונתן בן עוזיאל תרגם הפסוק ופירושו עפ"י דברי רז"ל אלו. וכולם נמנו בריש פרק אחד דיני ממונות, ורבינו מנאם

כולם בפרק זה. ששת הדברים הראשונים שתמם, כיון שכבר ביאר פרטיהם לעיל, ואח"כ מנה שנים נוספים וביאר פרטיהם בהלכות ב'

וג'. **בהלכה ו'** מנה התשיעי וכל פרטיו, **ובהלכה י"א** מנה העשירי. וראה מה שנכתוב לקמן בהלכה ד'.

(ט:ט) **(הבדל ט) [רמב"ם סנהדרין פי"א,ה"ו]** דיני ממונות וכן הטומאות והטהרות מתחילין מן הגדול שבדיינים ושומעין את דבריו, ודיני

נפשות מתחילין מן הצד ואין שומעין דברי הגדול אלא באחרונה. **[השגת הראב"ד]** דיני ממונות וכן הטומאות והטהרות מתחילין וכו'.

א"א אין הגמרא כן עכ"ל.

מקור הרמב"ם **[משנה סנהדרין פ"ד,מ"ב]** [*] דיני הטומאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל

כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה:

(ט:ט) **(הבדל ט) [רמב"ם סנהדרין פי"א,ה"א]** הכל כשרים לדון דיני ממונות אפילו גר והוא שתהיה אמו מישראל, וגר דן את חבריו הגר

אף על פי שאין אמו מישראל וכן הממזר והסומא באחת מעיניו כשר לדון דיני ממונות, אבל בדיני נפשות אין דנין אותן אלא כהנים

לויים וישראלים המשיאין לכהונה ולא יהיה אחד מהן באחת מעיניו כמו שביארנו.

מקור הרמב"ם **[רמב"ם סנהדרין פי"א,ה"א]** גר דן את חבריו דבר תורה, שנאמר: **(דב' שפי"ז,טו) שָׂוֹם עֲלֶיךָ מִלֶּחֶם אֲשֶׁר יִבְתֵּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ**

מִקְרָב אֲחֶיךָ עֲלֶיךָ מִלֶּחֶם, עֲלֶיךָ הוּא דְבַעֲיָן מִקְרָב אֲחֶיךָ, אבל גר דן את חבריו גר, ואם היתה אמו מישראל - דן אפי' ישראל;

דברים א,יט:

וְנִסְעָה מִחֶרֶב וְנִלְחָדְךָ אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתָם דְּרָדָךְ תֵּר הָאֲמֹרִי פֶּאֶשֶׁר צִנָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ

וְנִבְאָ עַד קִדְשׁ בְּרַגְעָ:

הערה בתבניות הטעמים: בד"כ טעם תלשא וטעם תרסא נמצאים בתחילת חצי פסוק (סלוק, אתנה, זרקא סגול) או אחרי מונח(ים) בתחילת

חצי פסוק או אחרי [מונח] ... פזר [מונח]. פסוק זה הוא מקבוצת הפסוקים הקטנה שבהם הטעמים [מונח] ... פזר [מונח] ... תלישא אינם

בראש חצי פסוק (אחרי טעם קיסר : אתנה או סלוק) אלא אחרי תבניות טעמים אחרות שבראש חצי פסוק.

... כגון ב-**(דב' א,ג) ... לְהַדְשׁ** - אתנה (חצי פסוק) **דָּבַר מִשָּׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** - מהפך פשטא זקא-קטן **כָּלֵל** - תלשא. **וְכַן (דב' א,ח) רָאָה**

נִתְתִי לְפִינִיכֶם אֶת-הָאָרֶץ - אתנה (חצי פסוק) **בָּאוּ וַרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ** - יתיב מונח זקא-קטן **אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה'** - מונח מונח תלשא **לְאַבְתִּיכֶם**

וְכַן (דב' א,יט) וְנִסְעָה מִחֶרֶב - מונח רביע **וְנִלְחָדְךָ** - פזר **אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגָּדוֹל** - מונח מונח תרסא

אפשר כי **(א,יט) וְנִסְעָה מִחֶרֶב** - מונח רביע מלמד על לפחות ארבעה לימודים בתבנית הטעמים **(א,יט) וְנִלְחָדְךָ** - פזר, במקום לפחות ארבעה

טעמי מונח לרמז ללימוד בתפקיד טעם פזר. אבל אפשר שיש כאן לפחות ארבעה לימודים בלי קשר לטעם פזר.

נתחיל בהסבר בדרך פשט **(א,יט) וְנִסְעָה מִחֶרֶב** - מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים, כעין רישום מקוצר מה ארע בהר סיני:

מתן תורה, מעשה העגל, הקמת המשכן, פרה אדומה, מגוי שופטים ושרים (אברבנאל במ' שלח יג), אירגון ארבע מחנות ישראל, מחנה

לויה וכהנים. **ועוד דרך: (א,יט) וְנִסְעָה מִחֶרֶב** - מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים, כמסקנה מהמדרשים:

ב' ה' טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תצית ההשערת**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מחרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"פ – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"פ.

(א) **ילקוט שמעוני תורה פרשת דברים רמז תתג** (מעתיק לשון **ספרי פיסקא יט**) והלא דברים קל וחומר ומה דברים שהן חמורין כבשתים לפניהם, דברים שאין חמורין עאכ"ו, (ב) **ללקח טוב** **דב' דב' גא**, בני אדם שראו נחשים ועקרבים כקשתות מושלכין לפניהם בוטחין הם שכל הכנענים יהו מושלכין לפניהם: (ג) מזה בטחון שארץ-ישראל היא ארץ טובה (ד) כך בטחון לכבוש אותה מיד

דרך רמז וסוד המסביר את הפשט התורה שניתנה בסיני מכילה בתוכה אור גנוז ללומדיה המרמוז כאן במלת **א** (א"י) **ההוא** – אותיות **בר'** **א**, את ה'שמים ואת הארץ. רמז לאור הגנוז שבתורה, אותיות שם הדעת המקשר שמים וארץ. תלוי בסדר האותיות שם קפיצת האדם או קפיצת הארץ. רמז למהלך ארץ של אחד עשר יום שנעשה בשלושה ימים וגם זה לא ברציפות. כפי **רש"י** תקופת הזמן בין היציאה מהר סיני (חורב) ובין ההגעה לקדש ברנע הייתה של כל"ט יום (כ' אייר עד כ"ח סיון) ובהן היו רק שלושה ימי תנועה. **רש"י** (דב' א,ב) **אחד עשר יום מהרב** – אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלושה ימים, שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב שנאמר **במ' בהע' יא** **וְהָיָה בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַתְּדֵשׁ הַשְּׁנִי בַתְּדֵשׁ הַשְּׁנִי בַתְּדֵשׁ הַשְּׁנִי** וכו' בסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע, צא מהם שלושים יום (רא"ם מדייק כ"ט יום) שעשו בקברות התאוה, ושאכלו הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגור שם מרים, נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה שכניה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעירל ארבעים שנה: **גור אריה** (דב' א,ב) נמצא בשלשה וכו'. פירוש, שהרי מעשרים באייר עד כ"ט בסיון ל"ט יום, הוצא שלשים יום שעשו בקברות התאוה, עם יום בואם לקברות התאוה, ושבעה להסגור מרים (במדבר יב, טו), נמצא שבג' ימים הלכו כל אותו הדרך. וכך היה; בכ' יום באייר נסעו ובאו לקברות התאוה בעשרים יום (כ' אייר ביום שיצאו מהר סיני), והתרעמו על הבשר לומר "מי יאכילנו בשר" (במדבר יא, ד), ואכלו חדש חסר בשר. נמצא שהיה כלה ביום כ' לחדש סיון. וביום כ"א נסעו ובאו חצירות, ושהו שם שבעה ימים, ויום בואם מן המנין. ונמצאו כלים שבעה ימים ביום כ"ז. וביום כ"ח נסעו ובאו קדש ברנע, ושלחו המרגלים ביום כ"ט: **נסכס: וְגַלְגָּלֵה** (א) **וראבע** זה אחד עשר יום, שעל כך פירש **רש"י** (א,ב) – אמר להם משה...מהלך אחד עשר יום ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים. טט וכאילו אמר " **וְגַלְגָּלֵה** מהלך י"א יום מהרב דרך הר-שעיר **וְנִבְאָה** – זקא-גדול בתפקיד המספר שלוש היינו **וְנִבְאָה עַר קַחֵשׁ בַּרְנֵעַ**: בשלושה ימי תנועה בלבד"

ההמשך מתחיל בפנימיות התורה ומתגלה נושא הלכתי הגנוז בתורה.

(א,א) **וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב** – ר"ת ו"מ **ארמון על מכוננו, הרב ארמוני (אוצר החכמה)** מ"ו עולה דמ"ב שם ששים וחמש (של שלוש אותיות משלושה פסוקים בפר' בשלח) משם ע"ב (של ע"ב שלישיית אותיות). ומורה בחיבורו על החסד הכפול, שהולך ומתחזק עד שמגיע לשרשו שהוא סוד החכמה. ... ובהפוך סדר אותיותיו לסדר בד"ם מוחץ אויבים ומזיקים וזה לימדו **ספרי, לקח טוב, ילקוט שמעוני** כנאמר **תה' סח,כד**) **למען למתן רגלך פנים לשון פלגיה מאגבים מהנה**: (המקום הששים וחמש זה ג' של שם אדנ"י שמשמעו רבון, המבצע את הדין **פתח עיניים החדש חלק ט, ע' מו, הרב שריה דבליצקי**) (א,א) **וְגַלְגָּלֵה אֵת כָּל-הַמְדַבֵּר** – ר"ת ואכ"ה רמז לנאמר ב-**לקח טוב** שהקב"ה הכה נחשים ועקרבים כקשתות (ג"א כקורות) וכן יכה את הכנענים. קשור לשם תכ"ה שבו הכה משה את המצרי, וקשור לשם תכ"ה שם שמירה **עבודת ישראל**. (א,א) **וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב** – ס"ת ע"ב שהוא עולה חס"ד, ג' שם הוי"ה במלוי יו"ד. (א,א) **וְגַלְגָּלֵה אֵת כָּל-הַמְדַבֵּר** – ס"ת כתל"ר העולה לכת"ר. בסיכום מכתוב זה לומדים כי (שם) ע"ב (קשור) לכת"ר.

ס"ת (א,א) **הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא** – רל"א **חתם סופר בבלי בבא קמא ב,א** ... וידוע כי שם אני גי' (ס"א) סמך אלף ובמלואו גי' (סמ"ך אלף עולה) **בל"א** שהם השערים המתהפכים מטמא לטהור כי יש רל"א פנים טמא ורל"א פנים טהור (מספר הצירופים של שתי אותיות בין כ"ב אותיות עם חזרות כגון א"ב וב"א) הוא $21 * 22 = 462 = 231 + 231$, מספר הצירופים של שתי אותיות בין כ"ב אותיות בלי חזרות (כגון א"ב ולא ב"א) הוא $231 = רל"א$. ועוד מפנימיות התורה רל"א שערים פנים ואחור הם השקלא וטריא לברור ההלכה והדין במשפט) וה"נ **מתהפך מניקין לישועות ע"כ התחיל המסכת (בבא קמא) ב(אות) אלף (של מלת) ארבעה (אבות נזיקין) וסיים ב"ב (בבא בתרא) ב(אות) סמך בן ננס ע"ש שיהיו כל דיני נזיקין ניתנין בין סמך לאלף (גי' מלת אני כלעיל) ע"ש הקרא (דב' הא' לב,לט) **אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא ... אָנֹכִי אָמִית נְאֻמְהָ מְחַצְתִּי וְאָנֹכִי אָרְפָא**. הפ' המלא (דב' הא' לב,לט) **רָצוּן עֲמָה כִּי אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא וְאִין אֲלֵהִים עֲמָדִי אָנֹכִי אָמִית נְאֻמְהָ מְחַצְתִּי וְאָנֹכִי אָרְפָא וְאִין מְצִיל: מְחַצְתִּי וְאָנֹכִי אָרְפָא****

(המשך **חתם סופר ב' ב,א**) ובכן יעזרנו אליקים ע"ד כ"ש הגדול ויצילני מכל מיני נזיקין ומסיקין ומציקין ומעיקין ונשא כוס הישועות כנבואות הנבאות ולא נראה ברעות ונשמע בשורות טובות נחמות וישועות אמן. והנה לפי סדר ששנה אבות מלאכות מ' חסר א' אבות הטומאה כו' ה"ל (היה לו) להתחיל אבות נזיקין ארבעה ונר' שכיון להזכיר נזיקין אחר ב' תיבות **ארבעה אבות גי' תפז"ר** (687) שלא ליתן להם מקום כינוס כי פזורן נאה לעולם ככל פזור לרשעים. מלת **תפזר** מביאה אותנו אל **א** (א,א) **וְגַלְגָּלֵה** – פזר, ע"פ **ספרי** הפסוק רמז למזיקים.ה-**חתם סופר בבלי בבא קמא ב,א** במבוא לסדר נזיקין לומד שנאה לעולם לפזר את ארבעה אבות הנזיקין ללא קשר לפסוק. אפשר כי **א** (א,א) **אֵת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל** – מונח מונח תרסא, כעין שלשה תפקידי תרסא מבין שיעורין חציצין מחיצין הלכה למשה מסיני, שגגה (שכתת ידיעה, כעין מחיצה מהידיעה) מלמד על חלוקת נושא הנזיקין בשלוש מחיצות אלו המסכתות בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא וכולן עוסקות בשיעורי ואומדנות נזיקין של ממונות ולא של נפשות. וכך פותחת **משנה ב"ק פ"א,מ"א** [*** ארבעה אבות נזיקים השור והבור והמבעה וההבער ... נזיקים בכללות ובפרטות פתיחת בבא קמא מרומים ב-וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר כלהלן:**

(א,א) **וְהַנּוֹרָא הַהוּא** – קדמא ואזלא מרמז ללימוד כללות נזיקים כאיות פתיחת **משנה ב"ק פ"א,מ"א** ארבעה אבות נזיקים – גי' רי"ז כמו גי' נזיקין גי' רי"ז עולה אותיות (א,א) **רָא הָהוּ** ובאותיות הבאות מרמז לפרט היא מ"א של בבא קמא אבות אֲשֶׁר בעה ואת שֵׁשׁ בדרך הסבר זאת מתברר ש-**א** (א,א) **וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב וְנִסְעַתְּ מִחֶרֶב** הביא אלינו הלכות ממונות תוך שילוב עם הלכות נפשות כ-דרשו חז"ל בספרי: אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות. והפסוק (א,א) הוא חלוקת דיני ממונות לשלוש מסכתות במשנה ובגמרא ובכל מסכת תחומים אחדים. (א,א) **אֲשֶׁר רִאִיתָם** – מונח רביע מלמד על לפחות ארבעה לימודים בהלכות ממונות (כגון עשרה ההבדלים בין דיני ממונות ודיני נפשות) ולפחות ארבעה תחומים בהלכות ממונות: **בבא קמא**: ארבעה אבות נזיקין אדם או בהמה מזיקה, הבית והעליה, **בבא מציעא**: פ"א – פ"ב מציאות ואבידות, פ"ג הפקדות וחייבי שומרים, פ"ד קנינים, פ"ה איזהו נשך, פ"ו – פ"י שכירות פועלים; **בבא בתרא**: פ"א – פ"ב הל' שכנים, פ"ג חזקה, פ"ד – פ"ה הסכמי קנין. בסה"כ עשרה תחומים. מענין לציין כי בחלק הפרטים יש עשר מלים **אֲשֶׁר רִאִיתָם דְּרָךְ הַר הָאֲמֹרִי כְּאֲשֶׁר צָנְהָ ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ**. האם יש קשר לעשרה תחומים בממונות?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורניר) כי במצוות האמתני – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תחפ"א: תמצית ההשקפה; אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מארז, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשייף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרשבע"פ.

1.11 דברים א,א (התשפ"א) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים א,א: ונתקרבון אלי פלקם

ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ

וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן:

[רש"י] מבאי [מדרש תנאים] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - בערכוביא [שפת"ח ג] ר"ל מה תוכחה יש בזה: ולהלן הוא אומר (דב' וא' ה,ב) ונתקרבון אלי פלראשי שבטיכם וקניכם: (ה,בא) ותאמרו הן הארץ וגו', אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכבדים את הזקנים

ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ונתקרבון אלי פלקם, בערכוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים: [ירושלמי (וילנא) שקלים פ"ה,ה"א (וילנא ב,א)] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם לטובה ואילו ב-[לקח טוב דב' וא' ז,ב] קריבה לרעה. [ספרי במדבר פינחס פיסקא קלון] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם זו קריבה שאינה לשום שמים.

(דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - [ת"י] ו-[רש"י] בערכוביא, (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - מונח זרקא סגול בתפקיד גריעה מענין גישה מסודרת ומכבדת לפני משה (אל"ה) כמתואר ב-(דב' וא' ה,ב) ונתקרבון אלי פלראשי שבטיכם וקניכם: וגם בתפקיד הוספה שאפשר שבערכוביא צעירים הקדימו לזקנים ולראשים. טעם זרקא כמצייר תנועה, כאן תנועה בערכוביא. דוגמאות לתנועה: (בר' א,ז) ונעש אלהים את-הקיע - תנועת מיקום קיעים (במ' שלח טו,לט) ונהיה לכם לציצית - תנועת הכריכה של פתיל סביב פתילים אחרים

נבודד את [מדרש תנאים גר' הופמן] הבא מהמצאו אחרי מלת ותאמרו ונאמר שהוא אינו מהנימוקים אלא הצגת הבקשה והיא (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו ר' שמעון בן יוחאי אומר עלובין בני אדם שכך בקשו להן מרגלים אמר להן המקום מה אם בשעה שהייתם בארץ ערבה ושוחה לא בקשתם לכם מרגלים עכשיו שאתם נכנסין לארץ מלאה כל טוב ארץ חטה ושעורה בקשתם לכם מרגלים: [ילקוט שמעוני דברים רמז תתד] (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו רבי שמעון אומר גנות גדול היתה בידיהם של ישראל, בשעה שאמרו נשלחה אנשים אמר להם המקום אם כשהייתם בארץ ערבה ושוחה זנתי ופרנסתי אתכם, כשאתם נכנסים לארץ טובה ורחבה על אחת כמה וכמה שאזון ואפרנס אתכם, עלובין בני אדם שכך בקשו להם: [במדבר רבה (וילנא) פרשת שלח פרשה טז,ז]

ומהו (במ' שלח יג,ג) שלחה אנשים אלא ישראל הן בקשו הדברים הללו שבשעה שהגיעו לירש את התחומין אמר להם הקדוש ברוך הוא (דברים א,א) ראה נמו ה' אלהיך לפניהך את-הארץ באותה שעה נתקרבו ישראל אצל משה שנאמר (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם זהו שאמר עזרא (נחמיה ט,ט) ולא שמעו אלי מצותי: (נחמיה ט,ט) ונמאנו לשמע ולא-זכרו ונפלאתי וכה"א (במ' בהעי' יג,ג) לתור להם מניחה: אלא אמרו (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ אלא שלא האמינו (בה' ובתורתו)

(דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו - מהפ' פשטא זקא-קטן, שני לימודים, מהפ' פשטא שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. הבקשה כפשוטה היא להכין עצמם לכיבוש הארץ באופן יעיל ובכח להלביש את ההנהגה הא-לקית בדת הטבע. היוצא מן הפשט שלא האמינו שה' ימשו להנהיגם בהשגחה פרטית יגן יזון ויפרנס, אלא יביאם לארץ טובה (כר' שמעון) וינטשם.

עתה נקשר בין מלת (דב' א,א) ותאמרו ובין המש' [מדרש תנאים] אחרי הצגת הבקשה (דב' א,א) ותאמרו - רביע בתפקיד ארבעה נימוקים עבור נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן: נסמן את ארבעה הנימוקים ב-[מדרש תנאים גר' הופמן]

(נימוק א) ויחפרו לנו את-הארץ ר' יודה ביר' אלעאי אומר אמרו לו העננים הללו תיירין היו לפנינו את הדרך שני' (במ' בהעי' יג,ג) ונארון בריה' נסע לפניכם דרך שלשת ימים לתור להם מניחה: ועכשיו שאינן נכנסין עמנו אנו צריכין מי שיתור לנו את הארץ: (דב' א,א) ויחפרו לנו את-הארץ ... - ויחפרו לנו - מקף ע"פ [הכתב והקבלה] כבורר בין משמע ריגול לגלות טיב הארץ וכוח היושבים עליה ובין משמע לגלות קלונותיה, כגון מדווח המרגלים (במ' שלח יג,ג) ארץ אכלת יושביה הוא.

(דב' א,א) ויחפרו לנו - טפחא ללא מרכא בתפקיד שנוי אפשר כאן כפ' [רש"י] (במ' שלח יג,ג) לפי שכל עצמם להוציא דבה נחוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה. (במ' שלח יג,ג) וכלהעם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: - ובאמת היו שם ארבעה ענקים בלבד. אוריה משונה וכתוצאה כל מקום מתים אנשים [בבלי סוטה לה,א] (במ' שלח יג,ג) ארץ אכלת יושביה הוא - דרש רבא, אמר הקדוש ברוך הוא: אני חשבתי לטובה והם חשבו לרעה, אני חשבתי לטובה - דכל היכא דמטו, מת חשיבא דידיהו, כי היכי דניטרדו ולא לשאלו אבתייהו,

(דב' א,א) את-הארץ - מקף כבורר בין ע"פ [אלשיך] הצגת בקשתם להיווכח מפי נשיאיהם בטוב הארץ ובדרכיה ובין כוונתם לרמות את משה שלא מאמינים בהבטחת ה'. (דב' א,א) את-הארץ - אתנה כמגביל שתכלית החפירה היא הארץ ודרכיה ולא העם היושב בה. [נימוק ב] ר' נחמיה אומר אמרו לו עכשו כנעניים מתיארים ומטמינין כלי חמדתן אלא עד שהן יושבין בשלוה צריכין אנו מי שיתור לנו את ארצם לידע היכן מטמינין כליהם:

(נימוק ג) וחכמים אומרים מדבר תורה באו עליו אמרו לו לא למדתנו רבינו ע"ז שביטלוה עובדיה מותרת אם נכנסין אנו סתם אין אנו יודעין איזו ע"ז (שביטלוה) שנעבדת ואיזו ע"ז שבתלה אלא צריכין אנו תיירין שיתורו לנו את הארץ לידע איזו נעבדת ותהי אסוריה איזו בטילה ותהי מותרת:

(נימוק ד) ויש אומרים אמרו לו למדתנו רבינו (שמ' מש' כג,ל) מעט מעט אגרשנו מפניך הואיל וכך הוא הדבר צריכין אנו לידע אלו ערים יפות לכבשן תחלה:

המש' [מדרש תנאים] הוא בסיס פ' [רש"י] (דב' א,א) וישבו אתנו דבר באיזה לשון? הן מדברין: (דב' א,א) את-הדרך אשר נעלה-בה אין לך דרך שאינה בה עקמות (רש"י עקמות) אין לך דרך שאינה בה כמנות אין לך דרך [שאינה בה] פרשות: [רש"י] (דב' א,א) ואת הערים אשר נבא אליהן: תחלה לכבוש: המש' [מדרש תנאים] באי זה דרך אנו נכנסין לארץ ישראל:

[שפת"ח ד] דאם לא כן דבר למה לי ונפקא מינה בזה באיזה לשון מדברים כדי שירגישו בדבר אם אחד משבע האומות ישנה לבושו בלבוש שאר אומות שיכירו אותו כדי שיקימו הלאו ד-(דב' שפי' כט,כ) לא תתנה פלנשמה: וזה אי אפשר אלא כשידעו לשונם ידעו מאיזה אומה הם ועוד יש פירושים אחרים:

(דב' א,א) וישבו אתנו דבר - מהפ' פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפ' פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים

doc.ZZFisher/טוודל-44-דברים.doc 24/29 18-Jul-23

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך – פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מארץ, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסא 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפך); הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

יוצא מפשט הכתוב. כאן מלת **דְּבָרָא** יוצאת מפשרושה ומשמעותה לשון דיבור [**שפת"ח ד'**] מפרש שביורר הלשונות נחוץ לקיים מצוות הלאו ד-**(דב' שפ' כ,טו)** **לֹא תִחַהּ פְּלִינְשָׁמָה**: משבעה העממים של כנען אם לא יניחו עבודה זרה, כי שמה יהיו מהעממים שישינו לשונם ולבושם כדי להינצל, כמו שעשתה משלחת הגבעונים בבואם ליהושע. [**גור אריה**] מפרש שלשון האומה מלמד על מדרגת האומה וגדר מה היא, היינו מכאן יעריכו המאמץ המלחמתי נגד כל אומה.

[שפת"ח ה] דאם לא כן למאי נפקא מינה יאמרו להם באיזה דרך ילכו בודאי אותו עיר שירצו לכבוש אותו דרך ילכו וקל להבינ: **(א,כב) אַתְּ-הַדְרִיךְ** – מקף כבורר בין דרכים לעיר **נַעְלָה-בָּהּ** - מקף כבורר בין הטקטיקה של כיבוש עיר מסוימת, כגון דח' קצרה שהיא ארוכה לעומת דח' ארוכה שהיא קצרה. כמו שהיה בכיבוש העי. בדח' קצרה לא הצליחו, בטקטיקה של מארב ועליה במצוק הצליחו.

[שפת"ח ו] ר"ל דבקרא **(א,כב) וְאַתְּ הַעֲרִים** משמע שלא יבאו לכל הערים וזה אינו דהא ירשו את הכל ועל זה פירש תחלה:

(דב' א,כב) וַיִּשְׁבוּ אַתְּנוּ דְבָרָא אַתְּ-הַדְרִיךְ אֲשֶׁר נַעְלָה-בָּהּ וְאַתְּ הַעֲרִים – שלוש פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים, כאן בין אתנה וסילוק. בתפקיד תיאור דבר עצמתי מאד. **[אלשיך]** אמנם אחרי אומרו את אשר הכיר חטאם במחשבה, שחטאו עד כה בשתיקה כמפורש למעלה, בא עתה ויאמר איך חטאו גם בדבור, שבאו לרמות את משה לפתותו בפייהם ולבכס למרע. ... ראו התנכלותכם כי לא נתתם לי מקום לדבר, כי הנה ותקרבון אלי באחדות אחד כלכם, ומי יעלה על לבו שכל ישראל כאיש אחד היתה רעה בלבכם, ובאים לרמות ולמרות את פי ה' ויבחרו לשון ערומים. מעובד ע"פ **[אלשיך]** הקשר של כלל העם לרמות את משה כאן הטעונים לשליחת משלחת של נשיאים לא לריגול אלא לביורר הדרכים כדי לכבוש הארץ בדרכי מלחמה של בני אדם, ושמיעה על הארץ מאנשים מהעם ולא רק משמיעת משה מה' ומונה בזה חוסר ביטחון בשם.

נימוקי העם לשליחת המרגלים מביעים חוסר אמון בהבטחת ה' הכתובה כלהלן **שמות משפטים כג**: כנגד טענת שלא יהיו תיירים לפנייהם בכיבוש נאמר ב-**(שמי' מש' כג) כִּי-יֵלֶךְ מִלְאֲכֵי לַפְנֵיךָ וְהִבְיֵאתְךָ**. (מונה 6 עממים) ... **[הקסדתיו כז]** **אֶת-אֲדָמִיתִי אֲשֶׁרָה לַפְנֵיךָ וְהַמְתִּי (כח) וְשִׁלַּחְתִּי אֶת-הַצֹּרְעָה לַפְנֵיךָ וְגִרְשָׁה** (מונה 3 עממים) אולי בגלל זה נימקו לאיזה ערים לכבוש קודם

דברים א,לו: וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה ולבניו **יְעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי ה':** **(דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה [אור החיים]** צריך לדעת למה הוצרך לומר יראנה כיון שמבטיח לתת לו בכלל מאתים מנה, היינו אם מקבל הארץ אז גם רואה אותה. מוצע לומר שה' בת' לכלל בן-יפנה בברכת בריאות בכלל וברכת עיניים בריאות, שהיה בן 85 שנה בעת הכניסה לארץ.

(דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה - גרשיים מהפ' פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים **(לימוד א) (דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה** – גרשיים מהפ' פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר טט - גרשיים מקשרו לענין ההבטחה בשעת פרשת המרגלים ונשנתה כאן לחידוש. ההשערה - **כלב בן-יפנה** – מהפ' פשטא, מרמז שאף בגיל 85 שנה אומר בספר יהושע שכוחו וראיתו כמו בשעת היציאה לשליחות לתור הארץ, זה מהפ' מרגילות של אנשים בני גילו. **(לימוד ב) (דב' א,לו) הוא יראנה** - הוא יול' את שבט יהודה בכיבוש וחלוקה, הוא יכבוש את חברון **(רש"י) (דב' א,לו) הארץ אשר דרד-בה** ובנותיה על 3 הענקים שעדיין ישבו בה ויורה על הכיבוש של קרית ספר היא דביר (שופטים א,ח-טו)

(דב' א,לו) ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה - כתוב ובו שני לימודים **(לימוד א) (דב' א,לו) ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה** - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא, העשויה להתרחב, ושעל כל אחד מהם חל אותו ענין או הלכה (א). (א) קבל חלקו כיוצא מצרים, חלקו כנכנס לארץ, חלק (או מחצית חלק) של עשרה המרגלים שאמרו לא לעלות לארץ כמצוות ה'. **(לימוד ב) (דב' א,לו) את-הארץ אשר דרד-בה** - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא, העשויה להתרחב, ושעל חלק ממנה לא חל אותו ענין או הלכה (ב). אפשר שמכוון לומר שמיעט את חברון מנחלת כלב כי נתנה ללוים, וכעיר לויים ניתן לה גם הרחבה של תחום אלפיים אמה לכלל רוח, ומפני שהיא עיר מקלט מ-6 הערים בעלות מעמד מיוחד בין כל ערי הלוים, חייבים לסלול אליה דרכים רחבות ועוד דברים מיוחדים.

(דב' א,לו) ולבניו – אתנה, מגביל, אפשר רומז להיות יהושע באותה עת ללא בנים **[בבלי סוטה לה,א]** פתח יהושע דקא משתעי, אמרי ליה: דין ראש קטיעה ימלל? **[רש"י שם]** דחזייה - כלב ליהושע שרצה לדבר ושיתקוהו בנויפה ואמרו לו ראש הקטוע ידבר מי שראשו קטוע שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו. **(דב' א,לו) ולבניו** – אתנה, מגביל. **[לחם אבירים, הרב פישמאן אלימלך, אוצ"ה, ע' רסט]** שעל ידי בניו יוגמר הנתינה לכלב ... שרק במלאת דבריו היה אחרי ה', אבל בהתחלה היה אחד בפה ואחד בלב.

(דב' א,לו) יען – זקא-גדול, שלוש ברכות לעתיד לבוא, **[ילקוט מעם לועז, יהושע ע' רכו אוצ"ה]** הברכה האחת שהקב"ה ישמרהו מעין רעה. שאמרו בזוה"ק שאם אדם משבח את חבריו בבניו או בנכסיו, צריך לברכו שהקב"ה יוסיף לו כפל כפלים. (זקא-גדול כרמז לשלוש: ברכת אדם, כפל כפליים ברכות ה'). הברכה השניה בשעה ששמע שהוא מוכן למסור נפשו לכבושו יחידי העיר, אע"פ שהיתה חברון עיר מבוצרת, וזה כדי לקיים דברי הקב"ה ולקדש שמו ית' בעולם, ברכו יהושע שחפץ ה' יצליח בידו. ובכלל הברכה ניתנה לו רשות לילך ולהלחם יחידי. והברכה השלישית היתה ברכת הבנים, שברכו יהושע שירבה בנים ובני בנים ומשפחתו תגדל. שמכיון שיטול נחלה גדולה יתברך בבנים מרובים כדי למלא את הנחלה. ועוד ברכו יהושע על כל הדברים הטובים שאמר. ובפסוק נאמר פעמיים שניתנה חברון לכלב והטעם שכבר נתבאר שביקש כלב ב' בקשות האחת שתינתן לו נחלתו בלי גורל, והשניה שהוא ילחם יחידי לכובשה. כנגד הבקשה הראשונה נאמר **(יהושע יד,ג) וַיִּבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיְנַחֵם אֶת-חֲבֵרֹן לְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** וכנגד הבקשה השניה נאמר **(יד) עֲלֵיכֶם הִנְחֵם-חֲבֵרֹן לְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה**, יען אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי ה' אֶתְּךָ יִשְׂרָאֵל: ועוד בא הכתוב להודיענו שלא נאמר שזכה כלב לנחלה זו מכח ברכתו של יהושע אלא מפני שהיה לבו שלם בירת שמים ודבר טוב על ארץ ישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) (ל" כי במצוות) האמתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפות**; **אתנה**, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך – מציא מפשט; מרכא = מארץ, רבוי; דרגא – מחרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב"שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כול, פרט, רבוי, מינוט), **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.12 דברים א,א (התשפ"ב)

דברים א,כג: ויטב בעיני ה' ויבן אֶת־בְּרַךְ וַאֲפָח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטָא:

בציג את הסיפא של (א,כג) כנלמד ב-[**ספרי דברים פיסקא כ**] ויבן אֶת־בְּרַךְ, באיזה לשון הם מדברים. אֶת־הַדָּרְךָ אֲשֶׁר נַעֲלָה־בָּהּ, אין לך דרך שאין בה עקמות אין לך דרך שאין בה כמנות אין לך דרך שאין בה פרושות. וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר נָבְאָ אֱלֹהֵינוּ, לידע באיזה דרך אנו באים עליהם.

[ספרי דברים פיסקא כא] (דברים א,כג) ויטב בעיני ה' ויבן אֶת־בְּרַךְ (טט: דבור העם שב-א,כג) **בעיני** היה טוב ולא היה טוב בעיני המקום: אם בעיניו היה טוב למה נכתב עם דברי תוכחות (של משה לעם)? משל לאחד שאמר לחבירו מכור אתה לי חמורך זה אמר לו הן, נותן אתה לי לנסיון (**רש"י** בהרים ובגבעות), אמר לו הן, (אמר המוכר) בא אתה ואני אראך כמה נושא בהר כמה נושא בבקעה, כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר (**רש"י** הלוקה בלב) אוי לי דומה זה שאין מעכב עלי אלא בשביל לשאת את מעוטי (גירסת [**מדרש תנאים**] מעותי) לכה נאמר (א,כג) **ויטב בעיני ה' ויבן אֶת־בְּרַךְ**.

ג' [**רש"י**] אמר הלוקה בלבו, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדברייכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם:

[אלשיך] (דברים א,כג-כד) (מציג קושיות אחרות על הכתוב ואומר בשאלה ד) כי הלא גם אֶת־הַדָּרְךָ אשר יעלו בה וְהָעָרִים אשר יבאו אליהן הכל נאמר מפיו יתברך (במ' שלח יג,א-כ) (1)באמרו (דב' א,א) וַבֹּאֵהוּ הָרָה אֶת־בְּרַךְ וְכוּ', שמונה והולך סדר הדרך והערים אשר יבאו אליהן אחד לאחד. ויגדל קושי זה על משה באומרו (א,כג) **ויטב בעיני ה' ויבן אֶת־בְּרַךְ, איך ייטב בעיני אחרי שגם שאלתם זו אמרה הוא יתברך.**

(דברים א,כג) **ויטב בעיני** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד למוד סמוכין (כעין מדה "כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו (א,כג) מוכיח עליו (על (א,כג)), וכעין מדה (כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא (א,כג) מוכיח על חבירו (א,כג),

משה רבנו מספר שהיומה המוסכמת על העם לתור את ארץ כנען יצאה מהעם. הקב"ה הסכים עם האחדות וצוה למשה להדריכם שלא תצא תקלה מהתור כי הוא יתברך יודע מחשבות אדם. (א,כג) מספר על היוזמה המוסכמת והמאוחדת וזה המלמד ל- (א,כג) מדוע (א,כג) **ויטב בעיני ה' ויבן אֶת־בְּרַךְ**. (א,כג) מלמד ל- (א,כג) שצווי ה' (**במ' שלח יג,א**) **אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תְּשַׁלְּחוּ לָלֶקֶט אֶת־פְּרִי אֶרֶץ כְּנָעַן** היה כדי להפיס דעתן של ישראל **[תורה תמימה הערה לב]** ומסירת בחירת התרים בידי משה נועדה למנוע תקלה מתורם וזה **וַאֲפָח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטָא**.

[ספרי שם] וַאֲפָח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲנָשִׁים, מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם.

(דברים א,כג) **וַאֲפָח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲנָשִׁים** – מהפך פשטא מונח מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, כל מונח עשוי להוסיף אפיון או עוד שני למודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. הפשט עשוי להיות כפי' [**בכור שורר**] (א,כג) כי הייתי סבור: כי לישר – הדרך לפניכם אתם שולחים, ולידע מה אתם צריכים להכין, דייק, וסוללות, (ההיפך) מהפשט) אבל היתה מחשבתם כך, אלא לידע אם ילכו אם לא ילכו. ע"פ [**רש"י**] (א,כג) משה רבנו הסכים עם בקשת העם למשלחת שתתור את הארץ להכיר לפני הכבוש, אבל כוונתו הייתה כתבנית הטעמים (א,כג) **וַאֲפָח מִכֶּם** – מהפך פשטא, שיחזרו בהם כיון שאינו מעכב.

ע"פ [**אלשיך**] (א,כג) (משה רבנו) הכיר חטאם במחשבה, (אבל לא חשד שיעברו למעשה) כי הנה ותקרבון אלי **באחדות אחד כלכם**, ומי יעלה על לבו שכל ישראל כאיש אחד היתה רעה בלבכם, ובאים לרמות ולמרות את פי ה' ויבחרו לשון ערומים. הרמיה מרומזת בתבנית הטעמים (א,כג) **וַאֲפָח מִכֶּם** – מהפך פשטא,

משה מספר את פרשת המרגלים ונוהר בכבודם [**ראב"ע**] (א,כג) בעבור שכלכם הסכמתם על זה: ולכן מתארם במלת **אֲנָשִׁים** המלמדת על חשיבות, אבל תבנית הטעמים (א,כג) **וַאֲפָח מִכֶּם** – מהפך פשטא מרמזת כפי' [**רמב"ן**] (א,כג) לא שבח אותם כנשיאותם והיותם ראשי בני ישראל, כי אחרי שהרשיעו לא יספר בשבח הרשעים:

[ספרי שם] אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטָא, מה אני צריך והלא כבר נאמר **וַאֲפָח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֲנָשִׁים** מגיד שלא היה שבט לוי עמהם סליק פיסקא. (א,כג) **אִישׁ אֶחָד** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בראש פרשת שלח-ל' הבאנו למוד מהאר"י זצ"ל ז"ע שאם כל נשיא יצאה נשמת אבי השבט, נשמת יוסף יצאה עם מנשה, נשמת לוי יצאה עם יהושע בן נון משבט אפרים. (א,כג) **לְשִׁבְטָא** – סלוק מגביל זמן לוויו אבות השבטים את התרים. כאשר כוונת עשרה מהתרים (פרט ליהושע וכלב) השתנתה להוציא דבת הארץ רעה, נשמות אבות השבטים פרחו מהם. ובמסקנה מפ' [**מלבי"ם**] (דב' א,כד) **וַיִּבְאוּ אֵלֶיךָ הָאֲלֹהִים הַרְבֵּה: מְגִיד שְׁנָקְרָא עַל אֲשֶׁפֶל ... וַיִּפְנֹו ר"ל בעת שפנו ללכת בחזרה אחרי סיום תיור הארץ.**

דברים א,כד: ויפנו ויעלו ה' ה' ויבאו ער-נחל אשפֶל וירגלו אתה:

[ספרי דברים פיסקא כב] [מדרש תנאים לדברים] (הופמן) (דב' א,כד) ויפנו ויעלו ה' ה' ויבאו ער-נחל אשפֶל וירגלו אתה והנה רוח הקדש יהושע (יהושע ב,ט) ה' ה' לכו פּוֹיִפְגְעוּ בְּכֶם הַרְדָּפִים וּנְחַבְתֶּם שְׁמֵה שְׁלֶשֶׁת יָמִים מגיד ששרת עליה רוח הקדש שאלו לא שרת עליה רוח הקדש מאין היתה יודעת שעתידין לחזור לשלשת ימים אלא מלמד ששרת עליה רוח הקדש:

יהושע ב,ט: ותאמר להם ה' ה' לכו פּוֹיִפְגְעוּ בְּכֶם הַרְדָּפִים וּנְחַבְתֶּם שְׁמֵה שְׁלֶשֶׁת יָמִים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרךכם: (דב' א,כד) **וַיִּבְאוּ עַר־נַחַל אֲשֶׁפֶל** מגיד שנקרא על שם סופו כיצא אתה אומר (שמות ג,א) **וַיָּבֹא אֱלֹהֵיךָ הָאֲלֹהִים הַרְבֵּה: מְגִיד שְׁנָקְרָא עַל שם סופו (דב' א,כד) וירגלו אתה** מלמד שהילכו בה ארבעה אומנים שתי וערב: סליק פיסקא.

[מלבי"ם] (דב' א,כד) ויפנו, כבר בארתי שם בארך שכל ארבעים יום הלכו כפי שליחותם שהיה רק לתור לא לרגל, רק שבהזרתם שעלו ההרה שהוא הר חברון, שם ראו ערים בצורות וענקים, ושם הלכו כ"א לבדו כמ"ש ויבא עד חברון [כי בעיר בצורה התיארו ללכת יחד בל יתפשו כמרגלים] ולכן לא באו בעצה אחת עד ש **וַיִּבְאוּ עַר־נַחַל אֲשֶׁפֶל** ששם התקבצו שנית והיו ביחד ואז נתנו דעתם להיות מרגלים **ומוציא דבת**, וז"ש **וַיִּפְנֹו ר"ל** בעת שפנו ללכת בחזרה, ואז ויעלו ההרה הר חברון ששם ראו ענקים וערי בצורות, ויבאו עד נחל אשכל ששם התקבצו, **וירגלו אתה** ר"ל אז הסכימו אל הריגול כי הדבה אשר הוציאו היה מצד הריגול על חוזה העמים והערים לא מצד התיור על טובת הארץ שבוזה הודו שטובה הארץ:

[ספרי עם פירוש תולדות אדם – דברים, רב אשכנזי מד"ט, ע' כג (אוצה"ח)]

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כ"ו במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **הקף** – פשטא = מוציא מפשט; **מרכא** = מרכא; **מחלק** – מרחק; **מחלק** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טרקא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **חביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול**; 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; **השלישי**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא אולא** – בסדר זה או הפוך; **בצנת נושא** לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששורר מחיצה, עפירה, שגגה = שכתה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששורר מחיצה, עפירה, שגגה = שכתה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרשוב"פ.

... ארבעה אומנים המה שורות בלשון משנה פ"ד דפאה. לע"ד דבת"י (לעניות דעתי דבתרגום יונתן) על פסוק והתחזקתם פי' תעבדין חזקתא (לעשות חזקת בעלות בארץ). ובש"ס פ' המוכר פירות דף ק' ובבב"ר פ' מ"א מייתי תוספתא בזה"ל, ר"א ס"ל הילוך קנה או לארכה או לרחבה שנא, קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, וחכמים ס"ל דלא קנה עד שילך לארכה ולרחבה ודעה שלישית חכמים שבגמרא ס"ל שם עד שיחזיק כראוי והילוך אינו קונה ובפרק חזקת דף נ"ד גרסינן שדה שאינה מסוימת במצריה עד כמה צריך לחפור ויקנה כולה אמר רב פפא כדאזיל תיירי דשורי והדר השוורים וחזרתם, **פירושב"ם** ז"ל כשיחורש צמד בקר שורה אחת מקצה גבול השדה ועד קצהו והדר ובחזירתו יעשה עוד שורה אחרת, דהיינו ב' שורות ע"פ כל השדה משפתו אל שפתו ממזרח למערב ומתוך זה קנה כל השדה וכו' גם מצפון לדרום דכיוון דחרש שתי שורות ע"פ כל האורך השדה או על פני רחבה כאילו חרש כולה שהרי החזיק בה מראשה ועד סופה עכ"ל. והרי זכרנו למעלה לשיטות תנאי דתוספת' ההילוך קונה אליבייהו כמו החזיק בחרישה דש"ס פרק חזקת הנ"ל. וא"כ כמו לשיטות הש"ס צריך לחרוש שני שורות כדי להחזיק בשדה על פני כל אורך השדה כמוהו לחכמים דתוספתא שהילוך קונה ודווקא לארכה ולרחבה א"כ צריך להלך שתי שורות ממזרח למערב ע"פ כל השדה ושתי שורות מצפון לדרום ע"פ כל השדה דצריך להשוות עכ"פ מחלוקת תנאי ושלא להפליג מחלוקתן יותר מדאי וא"כ שיטות ברייתא דקמן כחכמים דתוספתא ומפרש **(דב' א,כד)** **וַיִּרְגְּלוּ אֶתְּהָא** שהחזיקו ברגליהם דמלת וירגלו כמו הלכו ברגליהם כמ"ש בעל צ"ל פ' זו. וא"כ ע"כ שהלכו ד' אומנין ד' שורות שתי וערב, שהרי הלכו תחלה שני שורות ממזרח למערב זהו לארכה והוצרכו שנית להילוך רחבה מקצה הגבול ועד קצהו הרי הלכו על אותן שתי שורות שכבר הלכו לארכה וזהו שתי וערב וה הנלצ"ד לימן מלבוש מה לשיטות הברייתא.

לפי פי' **(מלב"ם)** 1-**[ספרי עם פירוש תולדות אדם]**, המרגלים התחלקו למשימות ולאזורים שונים כדי שלא יתפשו. משימה מיוחדת הייתה **וַיִּרְגְּלוּ אֶתְּהָא** היינו בשם כל ישראל ביצעו חזקת בעלות בארץ בהליכת אחדים לאותו ולרוחב הארץ. בהתבצם בנחל אשכול לשוב אל מחנה ישראל מלאי רושם על טובת הארץ, אפשר שעשו סעודת הודיה על ההשגחה הפרטית שכולם שלמים ובראים ושתו ממיץ האשכול שבמעשה שטן עירערה אמונת עשרה מהם בה' יתברך, כגון שנבהלו מפני ענקי חברון והערים הבצורות ועבודת הארץ. **(דב' א,כד)** **וַיִּרְגְּלוּ** – טפחא בתפקיד שנוי, בהליכת אחדים לאותו ולרוחב הארץ הם שנו את את הבעלות על הארץ משבעת העממים **(דב' א,כד)** **אֶתְּהָא** – סלוק כמגביל היינו הגבילו את הבעלות על הארץ לעם ישראל בלבד. **(דב' א,כד)** **וַיִּבְאוּ** – טפחא בתפקיד שנוי, ויבואו שמחים מטוב הארץ, ואז ע"פ **[פענח רזא (במ' שלח יג) (בבואם) עַד-נַחַל אֶשְׁכֵּל, זְהוּ שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב (דב' הַאֲזִינוּ לַב,לב) אֲשַׁפְּלֵת מִרְגְּלֵי לְמוֹ שְׁבַשְׁבִּיל שְׂבֹזָה הַאֲשְׁכּוֹל חֲטָאוּ י' מִרְגְּלִים וַיִּמָּאֵסוּ בְּאֶרֶץ חֲמֵדָה שְׂתוּ כּוֹס תִּרְעָלָה (טט: שְׂתֵי מִשְׁמַעוּיּוֹת (א) שְׂתוּ מִמִּיץ הַעֲנָבִים או הַיִּין שִׁיזָא מֵהַאֲשְׁכּוֹל (ב) הַשְּׂתִיָּה שִׁינְתָה דַעְתָּם) יֵשׁ הַדּוֹרֵשׁ שֶׁמֵּהַאֲשְׁכּוֹל הַזֶּה הַכִּינּוּ נֹסְכִים לְקִרְבָּנוֹת בַּמִּדְבָּר. (דב' הַאֲזִינוּ לַב,לב) קִי־מִגְּפָן סֹלֶם גִּפְנִים וּמִשְׁמַתְּ עֲמָרָה עֲנַבְיָרוֹשׁ אֲשַׁפְּלֵת מִרְגְּלֵי לְמוֹ:**

דברים א,מ: וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם וְסִעֵו הַמִּדְבָּרָה הַרְדָּה יִסְוֶי:

וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם – טפחא מונח אתנה **וְסִעֵו הַמִּדְבָּרָה הַרְדָּה יִסְוֶי**: – מרכא טפחא מרכא סלוק תבנית טעמי **(בר' א,א)** **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**: קבוצת פסוקים של קבלת עול מלכות שמים וחיודש הבריאה. **[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים (המתחיל בדף א עמוד א)]** **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם**. נתפניתם מארץ ישראל: - דומה לגירוש אדם הראשון מגן-עדן. ועוד **[שם]** ב-**(דב' א,מא)** **וַתַּעֲנֵנו וַתֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ**. כיון שראיתם שאין סופכם לבוא אל הארץ תשש כוחכם. קצת דמיון להחלשות אדם הראשון בעקבות חטאו.

ע"פ **[אלשיך]** בפסוקים הבאים עולה שבמקום לשוב בתשובה, כעין החציפו פנים ודומה לתגובת אדם הראשון שבמקום שיודה על חטא האכילה של חצי שיעור, החציף ואמר שיאכל עוד לשיעור מלא. אפשר כי יש קשר רעיוני ל-**(בר' מקץ מג,ג)** **כִּי לֹאֵל הַתְּמַהֲמְהֵנו כִּי־עֲתָה שָׁבְנוּ זֶה פְּעָמִים**: ע"פ הרב אי"מ אייזן ה"ו הפסוק **(בראשית מקץ מג,ג)** מרמז לשהות עד לתיקון בעשר ספירות דיושר, ואחריו לשהות עד לתיקון בעשר ספירות דעיגולים. בשני הפסוקים התוכן עוסק בתנועה, אפשר ששניהם מרמזים אל תיקונים בתנועה. **[שכל טוב (בובר) בראשית ויצא פרק לא (מב) לולי. א"ר יהושע בן לוי כל מקום שנא' לולי בא בזכות אבות, חוץ מ- (בר' מקץ מג,ג) כִּי לֹאֵל הַתְּמַהֲמְהֵנו, שבא על קדושת השם:**

(העמק דבר דברים א,מ) לומד שהצווי **(דב' א,מ)** **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם וְסִעֵו** וגו' קשור אל שני נושאים (א) נושא קדושת השם; (ב) נושא גלות ישראל לעתיד לבוא וקשרו לקדושת השם. (א) **נושא קדושת השם**. גם זה בכלל הגזרה, שלא יהיו יושבים במקום אחד כל המשך עד כלות ארבעים שנה, אלא דוקא יסעו ממקום למקום, והיה הרצון בזה כפי שנתבאר בפ' שלח שלא יתחלל שם שמים במצרים ובכנענים שיאמרו שאין יכולת להביאם לארץ ישראל, אלא לעשות בשביל ישראל מן המדבר ישוב. (ב) **נושא גלות ישראל לעתיד לבוא וקשרו לקדושת השם**. ועוד ביארנו בפ' עה"פ וידעתם את תנאותי, שזה היה ללמדנו אורח הגלות והפזור, ושתהי' הגלות דוקא במקום ולא במקום אחד, וע' להלן ב' א', וגם זה בא לתכלית שימלא כבוד ה' את כל הארץ כמש"כ שם במקרא ואולם חי אני וגו', כ"ז היה ברצון ה' (תיקון העולם במלכות ש-די ע"י תנועה בו, מפני שלא השיגו תיקונו ע"י התעלות כל ישראל ואז העולם היה בא אליהם).

[מדרש הביאור ויקרא במדבר דברים, הרב אלדמארי סעדיה, עריכה הרב יוסף קאפח (אוצר החכמה ע' 479)] גם ב-**[מדרש הגדול ע' 58 באוצר החכמה]** ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף זה הוא שני' להלן **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם וְסִעֵו הַמִּדְבָּרָה הַרְדָּה יִסְוֶי**: רב לכם סב את ההר הזה, אמר ר' אבהו אמר הקב"ה כשיגיע אותו הזמן שכתוב בו **(זכריה יד,י)** **וְעָמְדוּ רִגְלֵי בְּיּוֹם-הַהוּא עַל-הַר הַזֶּה וְכוּ',** על אדום אשליך נעלי **(תה"ו ס,י)** אבל עכשיו אל תתגורו עם עד שיגיע **(במ' בלק כד,י)** **דָּרָךְ פֹּכֵךְ מִיַּעֲקֹב**. (טט: הכתוב **(דב' א,מ)** **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם** וגו' רומז לתיקון הנדרש לעולם בגלל חטא אדם הראשון והסיבות שהביאו לכך, והוא מלמד על לסב את הר עשו (גלות) שנועדה להיות עבודת תיקון לקראת הגאולה ע"י משיח צדקנו במב"א)

[הערות תמימים ואנ"ש ע' רנז קובץ 1 (אוצר החכמה ע' 13 - 14)] ג מנחם אב בפרשה מדובר על המעפילים פרק א פסוקים לט - מה. הם יכלו להיכנס לארץ, ואז היתה זו גאולה נצחית, ובגלל התנהגותם, ה' אמר להם **(במ' שלח מ)** **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם וְסִעֵו הַמִּדְבָּרָה הַרְדָּה יִסְוֶי**: וכפירוש רש"י. וחרה להם מאוד על זה כפי שכתוב בפסוק מא **וַתַּעֲנֵנו וַתֹּאמְרוּ אֵלֵינוּ חָטָאנוּ לַיהוָה וְאַנְחֵנוּ נִגְעָלָה וְנִלְחַמְנוּ וּבִפְסוֹק מֵהַיָּבוֹשׁ וַתִּבְכּוּ לְפָנֵי ה'.** אך המסקנא בלוח תואמת "שכעת ימי הגלות - הם ימי העבודה להתכונן לביאת המשיח במהרה בימינו אמן". (טט: הכתוב **(דב' א,מ)** **וְאַתֶּם פָּנֵי לָכֶם** וגו' רומז לתיקון הנדרש לעולם בגלל חטא אדם הראשון והסיבות שהביאו לכך, והוא מלמד על הפניה אל הגלות שנועדה להיות עבודת תיקון לקראת הגאולה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישיף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים אחרים בתרשומה פ.

אתהינעם ... (במ' בלק כה א-ט) (א) וְיִשְׁבֹּעַ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים ... (ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹזֹר ... ואפשר שבכל הנסיגות היו נרגמים ומתלוננים בין באהליהם בין בחוץ.

המש' [מדרש תנאים] (דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ אפשר המקום שונא את ישראל והלא כבר נאמר (מלאכי א,ב) אֶהְיֶה אֲתֶכֶם אֶמְרָה ה' הלא הן ששונאין את המקום משל הדיוט אמר דבליבך על רחמך מא דבליביה עלך (כעין מה שאתה חושב עלי זה מה שאני חושב עלך):

לתת אות' ביד האמ' להש' (האמר להשמידנו) כענין שני' (יהושע ט,ט) וַיִּשְׁמָעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂרָאֵל הָאֲרָץ וְנִסְבּוּ עֲלֵינוּ הַתְּכַרְתֵּי אֲתֵּי־שָׁמָּנוּ מִדִּהְיָאֲרָץ וּמִהִתְעַשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל: מלאכי א,ב: אֶהְיֶה אֲתֶכֶם אֶמְרָה ה' וְאֶמְרָתְם בְּמָה אֶהְיֶה לְהוֹאֵחַ עֲשׂוֹ לַיַּעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאֶהְיֶה אֲתֵּי־עֵינְכֶם:

(דב' א,כז) וְתִרְנְנֵי בְּאֵהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' - מהפ' פשטא מונח זקא-קטן, (מלאכי א,ב) אֶהְיֶה אֲתֶכֶם אֶמְרָה ה' - מהפ' פשטא מונח זקא-קטן

אותה תבנית טעמים (דב' א,כז) תגובת ישראל לסיפור המרגלים על ארץ ישראל, גנות נגד ה' יתברך. מהפ' פשטא ממה שה' רוצה בטובתם. (מלאכי א,ב) אֶהְיֶה אֲתֶכֶם אֶמְרָה ה' - תגובת ה' יתברך לתלונות ישראל עליו. מהפ' פשטא ממה שהעם מגנה את ה'.

דברים א,כז: וְתִרְנְנֵי בְּאֵהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ:

[רש"י] (דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ - והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, ² מה דבליבך על רחמך מה דבליביה עלך: [שפת"ח] [ג] כלומר מה שבלבך שאתה שונא את חבירך אתה אומר על חבירך איך שהוא שונא אותך: [ס] כלומר שבלבו של חבירך שהוא אוהב אותך אתה אומר עליו כלומר איך שאתה אוהב את חבירך:

[רש"י] (דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - הוצאתו לשנאה היתה. ² משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיא ואחת של בעל, ² למי שהוא אוהב נתן של שקיא, ולמי שהוא שונא נתן לו של בעל. ארץ מצרים של שקיא היא, שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לתת לנו את ארץ כנען: [שפת"ח] (דב' א,כז) [מ] דעת רש"י בזה שאל תקשה היאך יודעין ישראל שהקדוש ברוך הוא שונאן ומפרש כיון שהם שונאים להקדוש ברוך הוא אמרו גם הוא שונאן דמשל הדיוט וכו':

[שפת"ח] [ע] ר"ל בקרא משמע שהוציא אותן בשביל שנאה והלא הרבה נסים עשה להם כדי להוציאם לחירות ומפרש דכך אמרו הוצאתו לשנאה היתה: [פ] כתב הרא"ם ויש לתמוה למה פירשו המקרא הזה בשל בעל ושל שקיא אם בעבור שמורה שהוצאתו לשנאה היתה יותר שנאה היא שהיתה הוצאתו להוליכם ביד האמורי להשמידם וצריך עיון. ונראה דקשה להו הכי הל"ל בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (הכתובה בפסוק באחרי מלת הוציאנו) למה לי? אלא על כרחך הקרא לא נקט הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אלא למשל בשל (שדה) בעל ושל (שדה) שקיא והכתוב חדא ועוד קאמר כלומר חדא בשנאת ה' אותנו וגו' למשל של בעל ושל שקיא ועוד אחרת לתת אותנו וגו' ודו"ק ופירוש של (מלת) בעל מקום יבש וארץ צמאה שצריכין להשקותה: [ספורנו] (במ' שלח יד,ג) וְלִמָּחָה ה' מִבְּיַד אֲתָנּוּ אֶל־הָאֲרָץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֶב נְשִׁינוּ וְנִטְפְּנוּ יְהוָה לָבוֹ מה חטאנו לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך, כי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם בשביל גלוליהם במצרים או לסבה אחרת כאשר העיד באמרו (דברים א,כז) וְתִרְנְנֵי בְּאֵהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ: אמרו בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וזה מחשבה ודיבור לא ראויים לחלוטין, המפרש את הנאמר (במ' שלח יד,ג) הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה:

(במ' שלח יד,ג) הָלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה: דרגא מרכא-כפולה טפחא בתפקיד נעשה מעשה שאינו ראוי...

(דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ - מהפ' פשטא זקא-קטן, שני למודים, מהפ' פשטא לפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. (למוד א) העם הממורמר, שרידי מכת חוש' שנגאלו ממצרים מסבירים את פעולות ה' יתברך הפ' מהאמת. הירידה למצרים, הרבוי המופלג בה בתו' השעבוד, נועדו להרבות במ מתים במיתות המשונות בתו' השעבוד, במכת חוש', במיתות בעקבות הנסיגות שניסו את ה' במדבר עד כאן. מטרת המעבר במדבר להשמיד מהם בצמא (משל שדה בעל), מטרת ההגעה לארץ כנען לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ סופית.

(למוד ב) בתבנית הטעמים (דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ - מהפ' פשטא מונח זקא-קטן, [איילת השחר] (דב' א,כז) בְּשִׁנְאָת ה' אֲתָנּוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. והנה אין הגיון בדיבורים אלו, שהרי אם הקדוש ברוך הוא רוצה להמיתם הוא יכל להמיתם במצרים, ולמה הוציאם ועשה להם את כל הנסיסים במצרים ובים סוף, אלא דכשחוטאים מדברים דברי שטות, וכמש"כ רש"י שהיו שונאים אותו רח"ל [וכך רואים דאנשים שאינם שומרי תומ"צ אומרים דברים עקומים כדי להצדיק את דרכם]:

(דב' א,כז) מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן רבוי ההגבלות על עם ישראל בשעבוד. (דב' א,כז) הוֹצִיאֵנוּ - טפחא ללא מרכא לפניה בתפקיד שנוי, ה' יתברך הוציאנו באופן מולא (משונה) מרבויה ההגבלות בשעבוד מצרים. בחשיבת החוטא בדת' שטות היציאה המופלאה (המשונה) משעבוד מוסברת שמטרתה להרוג בהם במיתות משונות היו לא יהיה. (דב' א,כז) לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי - מרכא תביר מרכא טפחא, הכתוב מרמז לשתי תבניות טעמים ומזה לשני ענינים. (א) מרכא תביר מרכא טפחא - קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, הקשורים ל-(ענין א) או (הלכה א) והשונים ביניהם (כפרטים או בת-קבוצות) ביחס ל-(ענין א) או (הלכה א).

(ב) (דב' א,כז) לְתַת אֲתָנּוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, הקשורים לענין מסוים ושעל חלקם מהבסיס וההרחבה לא חל (ענין ב) מסוים או לא חלה (הלכה ב) מסוימת בקשר לענין. קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים. הסבר ל-(ענין א) ענינויפ ומיתות משונות לבני ישראל מיד יושבי כנען [מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' א,כז) (למוד ב) ד"א שהיו יושבין במשכניהן ומבכין כמתלהם (במשמע מתלונן, מתמרמר) נוטלין את בניהם ואומרים אוי לכם דוים אוי לכם סגופים למחר יהוא הורגין מכן יהוא שובין מכם יהוא צולבין מכם על הצלוב: נוטלין את בנותיהם ואומרים להן אוי לכם דויות אוי לכם סגופות למחר יהוא הורגין מכם יהוא שובין מכם יהוא מעמידין מכם בקלון: הסבר ל-(ענין ב) צ"ע